

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İMALAT SEKTÖRÜNDE YÖNETİCİLERİN
KAR YÖNETİMİ EĞİLİMLERİ ve BİR
UYGULAMA**

MURAT TÜRKYILMAZ

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi MURAT OCAK

EDİRNE

2019

T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

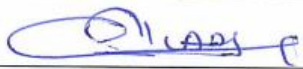

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

..... İktisat ANABİLİM DALI

..... Muhasebe ve Denetim PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Murat Türkyılmaz tarafından hazırlanan
İmalat Sektöründe Yönetimle Kar Yönetim Etkiletiler ve Bir Uygulama
Konulu Yüksek Lisans tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim
Yönetmeliği'nin 9.-10. maddeleri uyarınca 17-04-2019 günü saat
14:00 da yapılmış olup, yüksek lisans tezinin
* Kabul Edilmesine OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Murat OCAK	Kabul Edilmesine	
Dr. Öğr. Üyesi Ayhan OCAK	Kabul Edilmesine	
Dr. Öğr. Üy. V. FIRIN ALTUĞ	Kabul edilmesine	

* Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

Referans No	10245754
Yazar Adı / Soyadı	MURAT TÜRKYILMAZ
T.C.Kimlik No	44911553798
Telefon	5453440993
E-Posta	mturkyilmazz@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	İMALAT SEKTÖRÜNDE YÖNETİCİLERİN KAR YÖNETİMİ EĞİLİMLERİ ve BİR UYGULAMA
Tezin Tercümesi	Earnings Management Tendencies Of Managers in Manufacturing Industry and An Application
Konu	İşletme = Business Administration
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	İşletme Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Muhasebe Ve Denetim Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2019
Sayfa	85
Tez Danışmanları	DR. ÖĞR. ÜYESİ MURAT OCAK
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	

29.04.2019

İmza:

Tezin Adı: İmalat Sektöründe Yöneticilerin Kar Yönetimi Eğilimleri ve Bir Uygulama

Hazırlayan: Murat TÜRKYILMAZ

ÖZET

Finansal tablolar işletmeler, yöneticiler, finansal tablo kullanıcıları, yatırımcılar ve finansal tablo analistleri tarafından çeşitli kararların alınmasında temel kaynak olarak dikkate alınmaktadır. İşletme yöneticileri tarafından genel kabul görmüş muhasebe standartları, ilkeleri ve yasal düzenlemelerdeki esnekliklerden ve eksiklerden yola çıkarak tahakkuk esaslı ve işlem esaslı muhasebe teknikleri ile oluşturulan gerçeği yansıtmayan finansal tablolar, finansal raporların kalitesini düşürmekte ve gerçeği yansıtmayan karın raporlanmasına neden olmaktadır. Finansal tablo kullanıcıları işletme hakkında birtakım kararlar verirken, işletme karını temel almaktadır. Bu nedenle işletme yöneticileri tarafından yapılan kar manipülasyonları genellikle şirket yöneticileri veya şirketin çıkarları açısından olumlu sonuçlar doğurmasına karşın yönetilen kar, firmanın gerçek faaliyet sonucunu göstermediğinden dolayı yatırımcılar ve birçok finansal tablo kullanıcısı bundan zarar görmektedir.

Çalışmamızda öncelikle kar yönetiminin tanımı, işletmelerin ve yöneticilerin karı yönetme nedenleri, kar yönetim teknikleri ve tespit yöntemleri hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra Borsa İstanbul'da 2008-2015 yılları arasında işlem gören 954 işletme/yıl veriden yararlanarak üst yönetimde kadınların yer almasının ve üst yönetimin büyüklüğünün ihtiyari tahakkuklara ne yönde etki edeceği test edilmeye çalışılmıştır. Kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar ile 3 adet test değişkeni ve 13 adet kontrol değişkenine ilişkin sonuçlar ele alındığında, işletmenin üst yönetiminde kadın bulunması durumunda kar yönetimi uygulamalarının azaldığı tespit edilmiştir. Üst yönetimde kadınların oranı arttıkça kar yönetimi azalmakla birlikte aralarında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Üst yönetim takımı büyüklüğü ile kar yönetimi büyüklükleri arasında

negatif ve anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca işletmelerde yönetim kurulu kadın üyelerinin oranı arttıkça kar yönetimi uygulamalarının azaldığı görülmektedir.

Name Of Thesis: Earnings Management Tendencies Of Managers in Manufacturing Industry and an Application

Prepared by: Murat TÜRKYILMAZ

ABSTRACT

Financial statements are taken into consideration by enterprises, managers, users of financial statements, investors and financial statement analysts while making various decisions as the main source. Based on generally accepted accounting standards, principles and the flexibility and shortcomings in legal regulations; the financial statements, which do not reflect the truth generated by accrual-based and transaction-based accounting techniques, reduce the quality of financial reports and cause the reporting of profits which do not the truth. The users of the financial statements use the operating profit as basis while making some decisions about the business. Therefore, earnings manipulations made by business managers often have positive results for company managers or the interests of the company; since the managed earnings do not show the actual results of operations, investors and many users of financial statements suffer from this application.

In our study; firstly the definition of earnings management, information about reasons of enterprises and managers while managing earnings, earnings management techniques and determination methods were given. Afterwards, by taking advantage of the 954 business / year data traded between 2008 and 2015 in Istanbul Stock Exchange, it has been tried to be tested on how the participation of women in the top management and the size of the top management affect the discretionary accruals. When the arbitrary realization, which are indicators of earnings management and 3 test variables and the results of 13 control variables are considered, it has been determined that the earnings management practices decrease where women take place in the top management of the enterprise. As the proportion of women in top management increases, earnings management decreases and a significant relationship could not be determined between them. A negative and significant relationship was found between the size of the top management team and the earnings management

sizes. In addition, it has been seen that as the rate of female members of board of directors increases, the earnings management practices decrease.

ÖN SÖZ

Çalışmam boyunca vermiş olduğu değerli bilgiler, tezime yapmış olduğu katkılardan dolayı ve her zaman yanımda olduğunu hissettiren değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Murat Ocak'a teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Tez izleme jürisi üyeleri, Dr. Öğr. Üyesi V. Evrim Altuk ve Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem Özarı' ya zamanlarını ayırarak yapmış oldukları yönlendirme ve değerlendirmelerden dolayı teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT	III
ÖN SÖZ	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar DİZİNİ	VIII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	IX
GİRİŞ	1
1. KAR YÖNETİMİ	6
1.1 Kar Yönetimi Kavramı	6
1.2 Kar Yönetiminin Nedenleri	10
1.2.1 Yöneticilerin Karı Yönetme Nedenleri.....	10
1.2.2 İşletmelerin Karı Yönetme Nedenleri.....	16
1.3 Kar Yönetimi Teknikleri	19
1.3.1 Tahakkuk Esaslı Kar Yönetimi Teknikleri	20
1.3.2 İşlem Esaslı Kar Yönetimi Teknikleri	22
1.4 Tahakkuk Esaslı Kar Yönetimi Tespit Yöntemleri	23
1.4.1 Healy Modeli (1985).....	23
1.4.2 DeAngelo Modeli	25
1.4.3 Jones Modeli	26
1.4.4 Modifiye Edilmiş Jones Modeli.....	27
1.4.5 Performans Eşlemeli Model.....	28
2.KAR YÖNETİMİ İLE ÜST YÖNETİM VE YÖNETİM KURULU ARASINDAKİ İLİŞKİYE YÖNELİK YAPILAN ÇALIŞMALAR	30
2.1 Üst Yönetim ve Kar Yönetimi Arasındaki İlişkiye Yönelik Çalışmalar	30
2.2 Yönetim Kurulu ve Firmaya Özgü Değişkenlere Yönelik Çalışmalar.....	34
3. ARAŞTIRMA	38
3.1 Çalışmanın Amacı	38
3.2 Çalışmanın Hipotezleri	38
3.3 Araştırmanın Modeli ve Değişkenlerin Tanımı.....	40
3.3.1 Araştırma Modeli	40

3.3.2 Değişkenlerin Ölçümü	40
3.4 Çalışmanın Örnekleme.....	41
3.5 Çalışmanın Sonuçları	42
3.5.1 Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistik	42
3.5.2 Korelasyon Katsayıları Tablosu.....	46
3.5.3 Hipotezlerin Testi	52
4. SONUÇ	59
KAYNAKÇA/BİBLİYOGRAFYA	62

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1 Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistik.....	43
Tablo 2 Korelasyon Katsayıları Tablosu	47
Tablo 3 Hipotezlerin Testi 1	53
Tablo 4 Hipotezlerin Testi 2	54

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

BİST : Borsa İstanbul

CEO : Genel Müdür

CFO : Mali İşler Müdürü

GKGMİ : Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri

ROA : Aktif Karlılık

S&P 500 : Standart And Poors Index
(Standart And Poors Endeksi)

SEC : Securities and Exchange Commission
(Amerikan Sermaye Piyasası Kurulu)

Vb. : Ve benzeri

Vd. : Ve diğerleri

GİRİŞ

1990'lı ve 2000'li yıllarda ABD'de ortaya çıkan Enron, Worldcom, Xerox ve Parmalat gibi büyük şirketlerin muhasebe uygulamalarından kaynaklanan finansal raporlama skandalları dünya üzerinde büyük yankı uyandırmıştır. Yaşanan skandallar finansal tablo bilgi kullanıcılarının dikkatlerini işletmelerin finansal tablolarına çekmiştir. Yaşanan skandallar finansal tabloların güvenilirliğini ortadan kaldırarak, finansal bilgi kullanıcılarının yanlış karar almalarına neden olmaktadır (Türk-Arslan, 2017: 93; Cengiz-Gör-Terzi, 2016: 758; Süer, 2004: 34-37; Özer-Özcan, 2013: 5161).

İşletme yöneticileri tarafından gerçekleştirilen kar yönetimi uygulamaları finansal raporların kalitesini düşürmekte ve gerçeği yansıtmayan karın raporlanmasına neden olmaktadır. Finansal tablo kullanıcıları işletme hakkında birtakım kararlar verirken, işletme karını temel almaktadır. Bu nedenle işletme yöneticileri tarafından yapılan kar manipülasyonları genellikle şirket yöneticileri veya şirketin çıkarları açısından olumlu sonuçlar doğurmasına karşın yönetilen kar, firmanın gerçek faaliyet sonucunu göstermediğinden dolayı yatırımcılar ve birçok finansal tablo kullanıcısı bundan zarar görmektedir. Finansal raporlar gerçeği yansıtmadığında, yatırımcılar işletmenin hisse senetlerini satın aldıkları sırada fazladan bir bedel ödemek zorunda kalırken, borç verenler ise işletmenin gerçek performansından haberdar olmadıklarından riskli bir pozisyon almış olacaklardır. (Önder, 2012: 10; Gacı, 2012: 75; Kılılı-Evci, 2017: 69; Karacaer-Özek, 2010: 61).

Yaşanan skandallar muhasebenin yaratıcılık içerdiğini ve bir yönetim sanatı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Muhasebenin tanımına eklenen yaratıcılık ve yönetim unsuru muhasebe manipülasyonu kavramı içerisinde kar yönetimi kavramı ile açıklanmaya çalışılmıştır. Bir muhasebe manipülasyonu çeşidi olan kar yönetimi; işletme yöneticilerinin genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, standartları ve mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde raporlanan karın olduğundan düşük ya da yüksek

gösterilerek finansal tablo kullanıcılarının işletmenin mali yapısı hakkında yanlış bilgilendirilmesi olarak adlandırılmaktadır (Citak, 2009: 83; Erol-Aslan, 2016: 22; Ocak, 2013).

İşletmelerin kar yönetimine neden başvurduğu üzerine yapılan araştırmalarda, kar yönetiminin büyük oranda şirket yöneticilerinin kişisel çıkarlarından dolayı gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda şirket yöneticilerinin işlerini kaybetme korkusu, mevcut pozisyonlarını korumak, göreve başladığı zaman veya görevden ayrılmadan önce kendilerini başarılı göstermek, aynı şekilde yeni gelen yöneticinin ise kendinden önceki yöneticinin başarısız olduğunu göstermek istemeleri yöneticileri kar yönetimi uygulamalarına teşvik etmektedir. Yöneticilerin göstermiş olduğu performansa dayalı olarak prim sistemlerinin uygulandığı işletmelerde ise yöneticilerin yüksek prim elde etmek istemeleri, yöneticilerin hisse senetleri satın alma hakkı bulunduğu kendi çıkarlarını maksimize etmek amacıyla kar yönetimi uygulamalarına başvurduğu görülmektedir (Dağlar-Pekin, 2011: 25-26; Ocak-Güçlü, 2014:128).

Kar yönetimi uygulamalarına yöneticilerin çıkarlarının yanında işletme tarafından bakıldığında ise işletmeler her türlü yasal düzenlemelerden kaynaklanan politik riski ve maliyeti düşürmek, borç sözleşmelerinin iptal edilmemesi riskini düşürmek, işletmenin değerini korumak, kar rakamını yıldan yıla daha istikrarlı hale getirmek adına kar yönetime başvurumaktadırlar. Ayrıca işletmeler hisse senetlerini arzdan önce hisse satışından elde edilecek kazancı artırmak, piyasa analistlerinin beklentilerini karşılayarak yatırım yapılabilir izlenimi yaratmak, düşük kar açıklayarak vergiyi minimize etmek gibi nedenlerden dolayı kar yönetimine başvurulabilmektedir (Özcan, 2007: 16-17; Adıgüzel, 2018: 64-72).

İşletmeler karlarını olduğunda düşük veya yüksek göstermek adına faaliyetlerini yürütürken belli teknikler kullanılmaktadır. Bu teknikler literatürde tahakkuk esaslı kar yönetimi teknikleri ve işlem esaslı kar yönetimi teknikleri olarak geçmektedir. Tahakkuk esaslı kar yönetimi teknikleri; genel kabul görmüş muhasebe ilke ve standartlarının sağladığı esneklikler ve eksikliklerden yararlanarak işletmenin

mali durumu hakkında finansal tablo kullanıcıların kararlarını etkilemeye yönelik uygulamalardır (Ocak, 2016: 90).

“Tahakkuklar bir faaliyete ilişkin gelir ve giderlerin o faaliyetin yapıldığı anda ortaya çıktığını ancak buna ilişkin nakit giriş ve çıkışlarının gerçekleşmediğini ifade etmektedir.” (Ocak, 2013: 78). İşletmeler tahakkuk yoluyla hedefledikleri kara etki edebilmektedirler. Stok maliyetlerinin hesaplanması sırasında farklı stok değerlendirme yöntemlerinin seçilmesi, stoklarda demode olma veya hasara uğrama gibi durumların söz konusu olması durumunda cari yılın karlarını olumsuz etkileyecek şekilde karşılık ayrılması, karın yüksek olduğu yıllarda karı gelecek dönemlere aktarmak için alacakların tahsilâtında muhafazakâr tutum sergilenmesi ya da tahsil edilemeyen alacaklar için karşılık ayrılması veya ayrılan karşılığın iptal edilmesi, duran varlıklara uygulanan amortisman yöntemlerinin değiştirilmesi işletmelerin uyguladıkları tahakkuklara örnek gösterilebilir (Aygün, 2013: 54-56).

“Kar her zaman GKGMİ’ndeki tercihler yoluyla değiştirilmez. Aynı zamanda kar, finansman, faaliyet, yatırım kararları gibi işlemler yoluyla da yönetilebilir”(Altuk Özden, 2013: 39). İşletmeler uyguladıkları işlem esaslı kar yönetim teknikleri ile de raporlanan karlarını etkileyebilmektedir. İşletmeler geçici fiyat politikalarıyla, vade koşullarında değişikliklerle, kredi politikaları ile satışları erkene alarak ya da sonraki dönemlere erteleyerek, dönem içerisinde satış pazarlama ve dağıtım, araştırma geliştirme ve genel yönetime ilişkin giderlerini kar politikalarına bağlı olarak arttırmakta ya da azaltmaktadır. İşletmeler yatırım harcaması kararlarıyla da kara etki etmektedir. İşletmeler yatırım harcamalarını erteleyerek kısa vadede giderlerin azaltılması sonucu karını arttırabilmekte ya da yatırım harcamalarını arttırarak karlarını düşürebilmektedir. İşletmelerin varlıklarının finansmanında öz kaynağın dışında yabancı kaynaklara da ihtiyacı bulunmaktadır. Bu nedenle yöneticiler raporlanan karın arttırılması veya azaltılması yoluyla borçlanma tutarlarını arttırıp azaltabilirler. İşletmeler ayrıca finansal varlık ve duran varlık satışı yaparak, transfer fiyatlandırması ile raporlanan karlarını etkileyebilmektedir. Ayrıca üretim işletmelerinde işletmeler üretim miktarlarının arttırılması veya azaltılması sonucu olarak üretim maliyetlerinin arttırılması veya

azaltılmasını sağlayarak raporlanan karı etkileyebilmektedir (Yurdakul, 2014: 130-137).

İşletmelerin tahakkuklardan ve işlemlerden yola çıkarak karlarını yönetirken kar yönetimi tespit yöntemleri de literatürde tahakkuk esaslı ve işlem esaslı kar yönetim teknikleri olarak yer almaktadır.

Tahakkuk esaslı kar yönetim teknikleri olarak Healy modeli literatürde geliştirilen ilk modellerden biridir. Modelde bu yılki ihtiyari tahakkukların geçen yılki toplam tahakkukların bileşeni olduğu varsayılmıştır. Modelde yöneticilerin prim almak arzusuyla kar yönetimi teknikleri ile karı yönetebileceği ortaya koyulmaya çalışılmıştır. DeAngelo modelinde ise ihtiyari tahakkukları bu yılki toplam tahakkukların farkından hareketle hesaplandığı varsayılmıştır. Modelde piyasada dolaşan işletmenin hisse senetlerinin daha düşük değerden geri alınması sırasında yöneticilerin kar yönetimi tekniklerine başvurup başvurmadığını incelenmiştir. Jones modelinde ise işletmenin içinde bulunduğu ekonomik duruma göre ihtiyari olmayan tahakkukların değişebileceği varsayımı altında kurulmuştur. Modelde ithalat korumalarından faydalanmak isteyen yöneticilerin ABD Uluslararası Ticaret Komisyonu Tarafından inceleme yapılan dönemlerde karını düşük göstererek kar yönetimi tekniklerine başvurup başvurmadığı incelenmiştir. Dechow, Sloan ve Sweeny, Jones Modelindeki eksiklerin farkına varmış ve Modifiye Edilmiş Jones Modelini ortaya çıkarmışlardır. Daha sonra Kothari vd. Jones ve Modifiye Edilmiş Jones Modellerinde düzeltme yaparak Performans Eşlemeli Modeli ortaya çıkarmışlardır (Önder, 2012: 40-47).

İşletmelerin uyguladıkları işlem esaslı kar yönetim tekniklerini tespit etmeye yönelik olarak Jackson&Wilcox, Herrmann&Inoue&Thomas Modeli ve Roychowdhury Modelleri geliştirmiştir. Jackson&Wilcox kurmuş oldukları modelde işletmelerin GKGMİ'yi ihlal etmeden dönem sonlarında satış indirimleri gerçekleştirerek karlılıklarını arttırdığını belirtmiştir. Herrmann&Inoue&Thomas ise kurdukları modelde beklenen kar performansına ulaşamayan işletmelerin varlık satışı ile hedeflenen kara ulaşmaya çalıştıklarını ele almıştır. Rowchowdhury ise

modelinde işletmelerin satışlarının, faaliyetlerini gerçekleştirebilmek adına katlandığı giderlerin zamanlamasını ayarlayarak veya stoklarını arttırarak karı yönettiğini belirtmiştir (Ocak, 2013: 100-103).

Bu çalışmada, yapılan diğer çalışmalardan farklı olarak, üst yönetimin cinsiyet açısından, üst yönetimin büyüklüğü açısından kar yönetimi kurumsal yönetime ilişkin kontrol değişkenleri, (Yönetim kurulu bağımsızlığı, yönetim kurulu kadın oranı, ikilik) ve firmaya özgü kontrol değişkenleri (ROA, kaldıraç, firma büyüklüğü gibi ...) dikkate alınarak ele alınmıştır. Çalışmanın temel amacı, üst yönetimin cinsiyet ve büyüklük açısından kar yönetimi eğilimlerini ortaya koymaktır.

Aşağıda ilk olarak kar yönetiminin çerçevesi, nedenleri, teknikleri, tespit yöntemleri detaylı bir biçimde ele alınmıştır. Daha sonra araştırmamıza ilişkin literatür taraması yapılmıştır. Son olarak, araştırma modeli, kullanılan örneklem, analiz sonuçları ele alınmıştır. Son bölümde ise çalışmaya ilişkin sonuçlar değerlendirilmiştir.

1. KAR YÖNETİMİ

Finansal tablo kullanıcıları işletme hakkında birtakım kararlar verirken, raporlanan karı temel almaktadır. İşletme yöneticileri tarafından gerçekleştirilen kar yönetimi uygulamaları finansal raporların kalitesini düşürmekte ve gerçeği yansıtmayan karın raporlanmasına neden olmaktadır. İşletmenin ekonomik gerçekliğini yansıtmayan kalitesiz karlar finansal tablo kullanıcılarının yanlış kararlar almasına neden olmaktadır. Karın yönetilmesi, GKGMİ çerçevesinde veya GKGMİ'nin kapsamı dışında birtakım işlemler yoluyla olabileceği gibi, muhasebeye konu olmadan da gerçekleştirilebilmektedir (Katkat, 2007: 113; Kızıl vd., 2016: 4; Yağbasan, 2010: 30; Eralp, 2017: 50-51).

Bu bölümümüzde farklı yazarlar tarafından yapılmış kar yönetimi kavramının tanımı, kar yönetiminin nedenleri, kar yönetimi teknikleri ve kar yönetimi tespit yöntemleri ele alınmıştır.

1.1 Kar Yönetimi Kavramı

Kar yönetimi kavramı akademisyenler, finansal tablo kullanıcıları, iktisatçılar ve düzenleyici otoriteler tarafından farklı yaklaşımlarla tanımlandığı için literatürde genel kabul görmüş tek bir tanımı bulunmamaktadır. Kar yönetimi kavramı birçok farklı tarafça (araştırmacı, akademisyen vb.) farklı şekillerde ele alındığından kabul gören tek bir tanımı yoktur. “*Kar yönetimi kavramı yeni bir kavram olmayıp, Copeland (1968) bazı gözlemcilerin şirket yöneticilerinin finansal raporlamadaki alternatifleri kullanarak karı manipüle ettiklerini ileri sürdüğü ifadesi, kar yönetiminin 1960'larda da tartışıldığını göstermektedir.*” (Yurdakul, 2014: 30)

Davidson, Steikney ve Weil kar yönetimini, GKGMİ içerisinde hedeflenen kara ulaşma süreci olarak tanımlamışlardı. Bu tanım tamamen yasa ve yönetmeliklere uygun bir yaklaşımı ifade etmektedir (Kurşunel vd., 2015:174-177)

Schipper kar yönetimini, yöneticilerin sözleşmelere dayalı olarak kişisel çıkarlarına ulaşmak amacıyla finansal tablolara kasıtlı müdahale etmesi olarak tanımlamıştır (Schipper, 1989: 91-102'den Koçak, 2016: 735). Healy ve Wahlen ise kar yönetimini, yöneticilerin finansal raporlardaki kara bağlı olan sözleşmeyle ilgili getirilerini etkilemek veya işletmenin finansal performansı hakkında hisse sahiplerini yanıltmak amacıyla yöneticilerin takdir yetkilerini kullanarak finansal raporları değiştirmeye yönelik işlemlere başvurması olarak tanımlamışlardır (Healy-Wahlen, 1999: 368'den Cengiz vd., 2016: 41).

Healy ve Wahlen yapmış olduğu tanımda kar yönetiminin hem sözleşmeden doğan sonuçları etkilemek hem de hissedarları yanıltmak amacıyla uygulandığını ve karların fırsatçı bir bakış açısıyla ele alındığını ifade etmektedir. Schipper ile Healy ve Wahlen'nin yapmış oldukları tanımlar, raporlanan karların yönetim tarafından kasıtlı olarak manipüle edildiğini göstermektedir. Ayrıca bu iki tanımlı literatürde geniş bir şekilde kabul görmesine rağmen yöneticilerin kişisel çıkarlarını kullanarak almış oldukları kararların işletme karına olan etkileri finansal tablo kullanıcıları tarafından gözlemlenemediği için kar yönetiminin tespiti oldukça zor olmaktadır (Healy-Wahlen, 1999: 368'den Yayla, 2016: 175).

Black vd. ile Shroder ve Clark'e göre kar yönetimi, yöneticilerin ve işletme içinde çalışan muhasebecilerin muhasebe politikaları ve faaliyet kararları aracılığıyla raporlanacak karların tutarını değiştirmek için kullandıkları yöntemlerdir. Fischer ve Rozenzweig ise kar yönetimini, yöneticilerin kişisel çıkarları için işletmenin uzun dönemli kar raporlarına etki etmeden cari dönemdeki raporlanmış kar tutarlarını değiştirmeye yönelik başvurduğu davranış biçimi olarak tanımlamıştır (Black vd., 1998: 1287'den Özcan, 2016: 13).

Mulford ve Comiskey ise kar yönetimini; işletme yönetimi tarafından önceden belirlenmiş ya da piyasa analistleri tarafından öngörölmüş kar rakamına ulaşabilmek veya daha istikrarlı ve sürdürülebilir kar trendi sağlamak amacıyla karların manipüle edilmesi olarak tanımlamışlardır (Mulford-Comiskey, 2002'den Özden-Ataman, 2014: 14; Aygün-Akçay, 2015: 58).

Dechow ve Skinner kar yönetimini, finansal tablo kullanıcılarının kararlarını etkilemek amacıyla işletme yöneticilerinin raporlanan karda kasıtlı ve bilinçli olarak yaptıkları ayarlamalar olarak tanımlamışlardır (Dechow-Skinner, 2000: 238'den Yaşar, 2011: 28).

Küçüksözen (2004) kar yönetimini, *“bir şirketin ekonomik performansı hakkında finansal bilgi kullanıcılarının yanıtılması ya da kamuya açıklanan kar rakamına bağlı sözleşmesel sonuçların etkilenmesi amacıyla, yöneticilerin finansal raporlama sürecinde (muhasabe standartlar çerçevesinde ya da bunların dışında)aldıkları kararlarla veya gerçekleştirdikleri işlemlerle finansal sonuçları değiştirmeleri, diğer bir ifadeyle, yatırımcıların ya da ilgililerin karar ve düşüncelerini etkileyecek ya da değiştirecek nitelikte, muhasabe verilerinin ya da önemli durumların kasıtlı ve bilinçli olarak yanlış ya da eksik açıklanması ya da hiç açıklanmaması”* olarak tanımlamıştır (Küçüksözen, 2004: 66).

Giroux kar yönetimini, *“Arzulanan bir sonuç doğrultusunda karları değiştirmek için kullanılan isteğe bağlı muhasebeleştirme yöntemleri ve bunların kullanımları”* olarak tanımlamıştır (Önder, 2012: 17).

Scott, yöneticilerin GKGMİ çerçevesine bağlı olarak muhasebe politikalarında tercih yaparak kendi veya işletme çıkarlarını maksimize etmek amacıyla uyguladıkları politikaları kar yönetimi olarak tanımlamıştır. Kar yönetimi çoğunlukla muhasebe ilkelerindeki esnekliklerden meydana gelmektedir. İşletmeler GKGMİ'ndeki esneklerden yararlanarak karlarını istedikleri gibi yönetmektedirler (Scott, 1997'den Canbulut, 2008: 40).

Kar yönetimi sadece akademisyenler tarafından ele alınmamıştır. SEC başkanı Arthur Lewitt kar yönetimi tanımında suistimale dayalı kar yönetimi kavramını kullanmıştır. Buna göre kar yönetimi bir sayı oyunudur ve bu oyunda temel hedef işletmelerin, piyasa analistlerinin ve finansal tablo kullanıcılarının kar beklentilerini karşılamak ve istikrarlı bir kar trendi görüntüsü sağlamaktır. Bu amaçla işletmeler analistlerin beklentilerini karşılamak amacıyla genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, standartları ve yasal düzenlemelerdeki esnekliklerden ve eksiklerden yararlanarak gerçek finansal istikrarsızlığı gizlemek için çeşitli hileli yöntemlere başvurarak karlarını yönetmektedir. Lewitt'in yapmış olduğu açıklamadan yola çıkarak işletmeler piyasa analistlerin beklentilerini karşılayarak dolaylı yoldan hisse senetlerinin değerini ve pazar payını arttırmayı amaçlamaktadırlar. Lewitt kar yönetimini finansal tabloların kalitesini ve gerçekçiliğini etkileyen bir muhasebe sihirbazlığı olarak tanımlamıştır. Lewitt ayrıca işletmelerin uyguladıkları kar yönetim politikalarının işletme ortakları ve diğer işletmeler arasında bir güven problemi yarattığını ve bu uygulamanın daha çok finansal istikrarsızlığı saklamak amacıyla uygulandığını ve bunun da finansal raporların kalitesizliğini arttırdığını ifade etmiştir (Lewitt, 1999'dan Özcan, 2016: 14-15).

Beneish kar yönetiminin, işletmelerin gelecekteki nakit akışları hakkında finansal tablo kullanıcılarının ve yatırımcıların beklentilerine işaret etmek için kar politikalarını planladığını kapsayan bilgi perspektifi ve yatırımcıları yanıltmak için yüksek kar politikaları uygulayarak yöneticilerin karları manipüle ettiğini ileri süren fırsatçı perspektif olmak üzere iki perspektif içerdiğini belirtmiştir (Beneish 1999: 26-36'dan Canbulut, 2008: 70).

Yapılan tanımlamalardan hareketle kendi tanımımızı yapacak olursak kar yönetimi; işletmelerin ve yöneticilerin birçok fırsatçı nedenden dolayı veya işletmenin gelecekteki finansal performansı hakkında finansal tablo kullanıcılarının, yatırımcıların ve finansal tablo analistlerinin beklentilerinin karşılamak üzere genel kabul görmüş muhasebe standartları, ilkeleri ve yasal düzenlemelerdeki

esnekliklerden ve eksiklerden yola çıkarak muhasebe yargılarını kullanarak tahakkuk esaslı ve işlem esaslı muhasebe teknikleri ile gerçeği yansıtmayan finansal tabloların finansal tablo kullanıcılarına sunulmasıdır.

1.2 Kar Yönetiminin Nedenleri

İşletmeleri ve yöneticileri kar yönetimine teşvik eden birçok unsur mevcuttur. Kar yönetimini teşvik edici unsurları; yöneticilerin karı yönetme nedenleri ve işletmelerin karı yönetme nedenleri olarak iki başlık altında ele alınacaktır.

1.2.1 Yöneticilerin Karı Yönetme Nedenleri

Üst düzey yöneticiler operasyonel faaliyetlerle ilgili olarak nihai karar vericiler olup, işletmenin şimdiki veya gelecekteki herhangi bir başarı veya başarısızlık durumunda etkili olabilecek en kritik çalışan grubudur. Sürekli değişim ve gelişimin yaşandığı, rekabetin üst düzeyde olduğu günümüz dünyasında işletmelerin rekabetçi pozisyonlarını korumaları açısından bünyelerindeki mevcut yöneticilerinin ücret ve ödüllendirilmesi konusu önemli hale gelmiştir. İşletmelerin rekabet avantajının kaynağı olacak bir ücret politikasının belirlenmesi ve belirlenen politikanın başarılı bir şekilde uygulanması üzerinde önemle durulması gereken bir husustur. İşletmelerin uyguladıkları ücret politikalarında ki temel amaç üst düzey yöneticilerin sahip oldukları bilgi ve birikimlerini işe yansıtılmalarını, işletmenin hedeflerinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunacak performansı göstermelerini sağlayacak rekabetçi bir ücret sisteminin oluşturulmasıdır. Üst düzey yöneticilerin ücret paketlerinin içerisinde; kök ücret, primler gibi kısa vadeli teşvik ediciler, hisse senedi edindirme gibi uzun vadeli teşvik ediciler, sağlık sigortası, tatil primi gibi ek ödemeler mevcuttur (Kızıl vd., 2016: 4).

Yöneticilerin vermiş oldukları hizmet karşılığı sunulan ücret paketleri çıkar çatışmalarına yol açarak yöneticilerin ortak işletme menfaatlerine yönelik hareket etmeleri yerine kendi kişisel servetlerini maksimize etmek istemeleri doğrultusunda vekâlet problemini ortaya çıkarmıştır. Çünkü yöneticiler kök ücretlerinin dışında yer alan teşvik edici ödemeleri ve ödülleri elde etmek için karı yönetme yoluna gitmektedirler. Bu kapsamda işletmenin ve ortaklarının çıkarlarının daha etkin bir şekilde korunmasını sağlamak amacıyla işletme yöneticilerinin ücretlendirilmesinde hisse ve kar bazlı ücret primleri önemli bir yer tutmaktadır. Bu kapsamda yöneticilere verilen ücret primleri ile işletmenin ve ortaklarının menfaatlerine yönelik hareket etmeleri sağlanmış olacaktır (Ocak-Arıkboğa, 2017: 99).

Konuya ilişkin yapılan araştırmalar sonucunda işletme ortakları ile işletme yöneticilerinin menfaatlerinin ilişkilendirilmesiyle yöneticilerin daha iyi performans göstermesine yönelik teşvik edici ücret politikaları, yöneticilerin sağlayacakları menfaatleri artırmak amacıyla kar politikaları uygulamalarını yapmaya teşvik ettiği gözlemlenmiştir (Yurdakul, 2014: 81).

Kar yönetimi ile ilgili yapılan araştırmalar sonucunda yöneticilerin, işletme yönetiminin raporlanan kara endeksli prim uygulamaları neticesinde primlerini ve kendilerine yapılan sermayeye dayalı ödemeleri maksimize etmek istemelerinden dolayı kar yönetimine başvurdukları gözlemlenmiştir. İşletme yöneticilerine kök ücretin dışında prim ödemeleri de yapılmakta ve ödenecek prim miktarının belli bir alt seviyesi ve üst seviyesi bulunmakla birlikte yöneticilerin performansına göre raporlanan kar ve hisse başına kar gibi faktörlere göre belirlenmektedir (Duman, 2010: 73-74).

Healy (1985), raporlanan kar ile bağlantılı ücret politikalarının uygulandığı işletmelerde, raporlanan karın başlangıçta belirlenen hedefin altında kaldığı durumlarda yöneticilerin prim alabilmek amacıyla genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, standartları ve yönetmelikler doğrultusunda hedeflenen kar rakamına ulaşabilmek için kar politikaları uygulayacağını belirtmiştir. Gerekli kar

politikalarının uygulanmasına rağmen yine de raporlanan karın başlangıçta belirlenen alt limitinin çok çok altında kaldığı durumlarda ise yöneticilerin gelecek dönemde prim alabilme ihtimalini arttırmak amacıyla mevcut dönemdeki kar kaynaklarını muhasebe ilkeleri, standartları ve yasal düzenlemeler çerçevesinde gelecek dönemlere aktarabileceklerini belirtmiştir. Ayrıca raporlanan karın başlangıçta hedeflenen kar rakamının çok üstünde olduğu durumlarda ise yöneticilerin gelecek dönemlerde prim alma olasılıkları için hedeflenen kar rakamının üstündeki karları muhasebe ilkeleri, standartları ve yasal düzenlemeler çerçevesinde bir sonraki dönemlere aktardığını belirtmiştir (Canbulut, 2008: 38; Bezirci-Karaman, 2015: 218).

Jennifer J. Gaver, Kenneth M. Gaver, Jeffrey R. Austin ise Healy' den farklı olarak Modifiye Edilmiş Jones Modeli'ni kullanarak işletmenin raporlanan karının yöneticilerin prim alabilmek için belirlenmiş limitin altında kaldığı durumlarda, yöneticilerin prim alabilmek amacıyla karı arttırıcı politikalar uygulayarak minimum kar seviyesine ulaşmaya çalıştıklarını belirtmiştir (Gaver vd. 1995' den Canbulut, 2008, s. 38).

Robert W. Holthausen, David F. Larcker, Richard G. Sloan ise raporlanan karın yöneticilerin prim alabilmeleri için belirlenen limitin üzerine çıktığı durumlarda yöneticilerin raporlanan karı prim alabilmek için belirlenen limite doğru azaltmaya yönelik kar politikaları uyguladığını belirtmişlerdir. Raporlanan karın prim alabilmek için belirlenen limitin altında kaldığı durumlarda ise yöneticilerin gelecekteki primlerini arttırmak amacı ile dönem karı azaltmaya yönelik kar politikaları uyguladıklarını belirtmesine karşılık yöneticilerin raporlanan karı düşürmeye yönelik muhasebe politikaları uygulamadıklarını tespit etmişlerdir (Holthausen vd. 1995: 29-79' den Küçüksözen, 2004: 179).

Modern işletmelerde yöneticiler sunulan ücret paketlerinin içerisinde kök ücret ve primlere ek olarak hisse senedi satın almak gibi sermayeye dayalı ödemelerde bulunmaktadır. Yöneticilerin hisse senedi satın alma haklarına sahip

olduğu durumlarda ise hisse senetlerinin değerini arttıracak ve böylelikle kendi varlıklarını maksimize edecek karı arttırıcı kar politikaları uyguladıklarını belirtmiştir Sermayeye dayalı ödemeler aslında vekalet problemini ortadan kaldırmak amacıyla yapılmış olsa da başka bir vekalet problemi olan kar yönetimine neden olmaktadır. Yöneticilere sunulan ücret paketlerinde hisse senedi satın alma gibi sermayeye dayalı ödemeler bulunması yöneticilerin kendi faydalarını maksimize etmek istemelerinden dolayı hisse senetlerinin değerinin artmasına ya da azalmasına neden olacak kar yönetimi tekniklerine başvurumaktadırlar (Ağca-Önder, 2016: 23-42).

Quiang Cheng ve Terry D.Warfield' ın 1999-2000 yıllarını kapsayan çalışmalarında Modifiye Edilmiş Jones Modeli ile tespit edilen kar yönetimi büyüklükleri ile yöneticilere sunulan ücret paketlerinde yer alan hisse senedi satın alma gibi sermayeye dayalı ödemeler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş ve yöneticilerin sermayeye dayalı ücret ödemelerini maksimize etmek için kar yönetimi tekniklerine başvurduklarını belirtmişlerdir (Cheng-Warfield, 2005: 441-475'den Ocak, 2013: 51-52).

Pengjie Gao ve Ronald E. Shrieves, ABD' de 1992-1999 yılları arasında 1.500 işletme içerisinde yapmış oldukları çalışmada yöneticilere sunulan ücret paketlerinde yer alan hisse senedi teşvikleri yöneticileri kar yönetimine başvurmasına teşvik etmektedir. Yöneticilere sunulan hisse senedi alma hakkı ile yöneticilerin hisse senedi satın aldıklarında sonra raporlanana karı arttırıcı kar yönetimi teknikleri uygulayarak faydalarını maksimize etmek istediklerini belirtmişlerdir (Gao-Shrieves, 2002: 1-48'den Ocak, 2013: 51-52).

Terry Baker, Denton Collins, Austin Reitenga' a göre yöneticiler ücret paketlerinde yer alan hisse senedi sahip olma gibi sermayeye dayalı ödemelere sahip olduklarında sadece karı arttırıcı muhasebe teknikleri uygulamamakla birlikte aynı zamanda karı düşürücü muhasebe tekniklerini de uygulamaktadır. Yöneticiler hisse senedine taraf olmadan önce raporlanan karı düşürücü ihtiyari tahakkuklar yoluyla

hisse senetlerinin deęerinin dūşmesine ve dūşük deęerden hisse senedi sahip olmayı amaçlamaktadırlar. Böylelikle gelecekte hisse senetlerinin deęerinin arttığı zaman dūşük fiyattan hisse sahibi olup yüksek fiyattan hisselerini satarak faydalarını maksimize etmiş olacaklardır (Baker-Denton vd., 2003: 557-583'den Ocak, 2013: 51-52).

İşletme yöneticileri hisse senetlerinin halka ilk arzından kaynaklanan fon tutarını arttırmak amacıyla halka arzından önce finansal raporlardaki karlılığı arttıracak muhasebe politikaları uygulayarak hisse senetlerinin satış fiyatlarının yükselmesini sağlamaktadırlar. Hisse senetlerinin fiyatlarının yüksek belirlenmesi hisse sahiplerinin ellerindeki hisseleri yüksek bedelden satmalarına veya ellerinde tutarak servetlerini arttırmalarını sağlayacak ve böylelikle işletme sahiplerinin servetlerinin maksimize olması ile yöneticilerin işletme sahiplerinin gözünde başarılı gözükmesini sağlayacaktır. Konu ile ilgili yapılan çalışmalar sonucunda hisselerini ilk defa halka arz edecek işletmelerin ihtiyari tahakkuklara başvurarak karlarını yukarı doğru yönelttiği gözlemlenmiştir (Kurtaran, 2013: 186; Eralp, 2017: 4).

Yöneticiler işletmenin ele geçirme maliyetlerini dūşürmek için de kar politikaları uygulamaktadırlar. Bu kapsam da yönetici oldukları işletmeleri satın almak için teklife hazırlanan yöneticiler, teklif öncesi döneme ilişkin karı dūşürmeye yönelik kar politikaları uygulamaktadırlar. Raporlanan dūşük kar neticesinde işletmenin hisse senetlerinin deęeri dūşecek ve yöneticiler açısından şirketi ele geçirme maliyeti dūşecektir (Kurşunel vd., 2015: 174-177).

Yöneticiler göreve başlamadan veya görevden ayrılmadan önce kendilerini başarılı göstermek için kar yönetimine başvurumaktadırlar. Göreve yeni gelen yönetici kendinden önceki yöneticinin başarısız olduğunu göstererek gerek kendi başarısını arttırmak gerek firma içerisindeki mevcut pozisyonunu korumak gerekse de işten çıkarılma olasılığını minimize etmek için kar yönetimine başvurumaktadır (Aren, 2003: 13-16).

İşletmelerde meydana gelen yönetici değişikliği planlı ve plansız değişiklikler olarak ikiye ayrılmaktadır. Planlı yönetici değişiklikleri genellikle yöneticinin görev süresinin dolması, emekli olması gibi nedenler ile gerçekleşmektedir. Yerine seçilen yönetici işletme içerisinde olabileceği gibi işletme dışından da olabilir. Plansız yönetici değişiklikleri ise genellikle mevcut yöneticinin düşük performansından dolayı gerçekleşmektedir (Ocak, 2013: 55).

Fudenberg ve Tirole (1995) ise işletme yönetimi tarafından yöneticilerin son zamanlardaki performansına çok önem veriliyor ise yöneticilerde işlerinin kaybetmeme adına firma karının istikrarlı hale getirecek kar politikaları uyguladıklarını belirtmiştir (Fudenberg-Tirole 1995: 75-93' den Ayarlıoğlu, 2007: 59).

İşletme yönetiminin idaresinin en üst düzeydeki sorumlusu olan genel müdürün aynı zamanda işletmenin karar alma, temsil ve yönetme organı olan yönetim kurulu üyesi olduğu durum üzerine yapılan araştırmalarda vekalet ve temsil teorisi olmak üzere iki yaklaşım karşımıza çıkmaktadır. Vekalet teorisine göre işletmede ikilik (dualite) varlığı halinde genel müdürü denetlemenin zorlaşacağını ve bu durumun işletme performansını olumsuz etkileyeceği belirtilmektedir. Çünkü yönetim kurulunun görevlerinden biri de genel müdürü denetlemektir. Temsil teorisine göre ise işletmede ikilik varlığı neticesinde karar alma sürecinin daha etkili ve daha hızla olacağını ve işletmenin performansının bundan olumlu etkileneceğini belirtilmektedir. Bu iki teoriyi de destekler birçok araştırmalar yapılmıştır. Dechow ve diğerlerinin 1996 yılında yapmış oldukları çalışmada kar yönetimi uygulamalarının fazlasıyla uygulandığı işletmelerin belirgin özelliklerinin birisi de ikilik varlığı olduğunu belirtmişlerdir. Chtourou vd. de (2001) ABD firmaları üzerine yaptıkları çalışmalarında kar yönetimi ile ikilik arasında pozitif bir ilişkinin olduğu belirtmişlerdir. Visvanathan (2008) 1996-2002 yıllarını kapsayan çalışmasında işletmelerde genel müdürün aynı zamanda yönetim kurulu üyesi olmadığı durumlarda kar yönetimi uygulamalarının uygulanmadığı ya da çok az yapıldığı

sonucuna ulaşmıştır (Visvanathan, 2008: 9-21'den Aygün vd., 2014: 59-60; Memiş-Çetenak, 2012: 207).

Desai vd. 2003 yılında 149 ABD firma verilerinden yararlanarak yaptıkları çalışmalarında genel müdürün aynı zamanda yönetim kuruluna üye olmasının işletme performansı üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu ve kar yönetim uygulamalarının oldukça fazla uygulandığını belirtmişlerdir (Desai vd., 2003: 137-155).

1.2.2 İşletmelerin Karı Yönetme Nedenleri

İşletmeler belli aralıklarla finansal tablolarını finansal tablo kullanıcılarını bilgilendirmek amacıyla sunmaktadırlar. Yatırımcılar yatırım kararlarını verirken, öncelikle işletmenin karlarını incelemektedirler. Yatırımcılar daha çok, kar payı dağıtan, yüksek ve sürekli kazanma gücüne sahip işletmelerin hisselerine yatırım yapmak istemektedirler. Yatırımcıların işletme hakkındaki olumlu beklentileri işletmeye yatırım yapılmasını ve işletmenin hisse senetlerinin değerinin artmasını sağlamaktadır. Hisse senetlerinin değer kazanması ile hem işletmenin piyasa değeri artmakta hem de sermaye maliyetinin azalmasına yol açmaktadır. İşletmeler kar politikaları uygulayarak hisse senetleri fiyatlarının yükselmesiyle yatırım yapılabilir bir görüntü sağlamayı amaçlamaktadırlar (Kurşunel vd., 2015:174-177; Varıcı-Er, 2013: 44-45).

Nelson ve Elliot (2002) tarafından yapılan çalışmaya göre işletmelerin uyguladıkları kar yönetimi uygulamalarının %56 sı hisse senetleri fiyatlarını etkilemeye ve finansal analistlerinin beklentilerini karşılamaya yönelik olduğunu belirtmişlerdir (Bayırlı, 2006: 33).

İşletmelerin karlarındaki mevcut dalgalanmalar yatırımcıların hisse senedine yönelik yatırım kararlarını olumsuz etkilemektedir. Hisse senetleri fiyatlarındaki aşırı dalgalanmalar işletme riskinin yüksek olduğunun bir göstergesi kabul edilir ve hisse

senetlerinin daha düşük fiyatlanmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle işletmeler çeşitli kar politikaları uygulayarak istikrarlı olmayan karları, istikrarlı gibi raporlayabilmektedirler (Canbulut, 2008: 36; Akyel-Karaca, 2015: 246).

İşletmelerin dönem içerisinde finansal tablolarında yüksek karlar raporlaması analistlerde ve yatırımcılarda gelecek dönemlerde de yüksek kar beklentisi yaratacaktır. İşletme yönetimi tarafından raporlanan karların piyasa ve analistlerin beklentilerinin çok üzerinde kaldığı durumlarda ve gelecek dönemlerde yüksek karlar raporlanacağına ön görülmemesi üzerine işletmeler karı düşürücü muhasebe politikaları uygulamaktadırlar (Bayırlı, 2006: 33-38).

İşletme karının beklentilerin altında kaldığı durumlarda ise işletmeler kar politikaları uygulayarak mal sevkiyatını hızlandırıp daha fazla mal satmış gibi göstererek, birim fiyatlarda indirimlerle, vade koşullarında iyileştirmelerle ya da ilgili dönemdeki bir gideri daha düşük göstererek veya ileriki döneme kaydırarak beklenti düzeyinde kar raporlamayı amaçlamaktadırlar. Yatırımcıların kamuya açıklanmayan bu tip uygulamalardan habersiz olacağı için işletmeler olumsuz sonuçlardan kaçmış olacaktırlar (Çetinel, 2016: 16).

İşletmeler faaliyetlerini sürdürülebilmeleri için gerekli fonlara ihtiyaç duymaktadırlar. İşletmeler hisse senetlerinin halka ilk arzı ile alternatif bir finansman kaynağına erişebilmektedirler. İşletmelerin fon ihtiyaçlarını karşılamak üzere halka ilk arz ettikleri hisse senetleri sermaye piyasasının hacminin artmasına ve yatırımcıların kısa ve uzun dönemde getiri elde etmelerini sağlamaktadır. İşletme açısından bakıldığında ise halka açılma finansal bilgi manipülasyonu açısından iyi bir fırsattır. Halka yeni açılan işletmelerin hisse senetleri ile ilgili bir piyasa fiyatı olmadığı için, finansal tablo kullanıcılarının hisse senedi satın alma kararlarını etkileyecek tek unsur işletmenin yayınladığı finansal tablolarda yer alan bilgilerdir. Bu durumda halka açılmadan önce işletmeler kar politikaları ile finansal tablolarda karlı bir görünüm sunarak yatırımcıların ilgisini çekmeyi ve hisse senetlerinin yüksek

fiyatlardan alıcı bulmalarını sağlayarak gerekli fon ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflemektedirler (Adıgüzel, 2018: 64-72).

Teoh, Welch ve Wong (1998) hisse senetlerinin halka ilk arzı öncesinde finansal tablolarda yüksek karlar göstererek hisse senetleri fiyatlarının yüksek olmasını sağlamak amacıyla işletmelerin ihtiyari tahakkuklara başvurduğunu, halka arzı izleyen dönemlerde ise bunun azaldığını belirtmiştir (Teoh vd. 1998: 175-208'den Bayırlı, 2006: 33-38).

Diğer bir taraftan ekonomik faaliyetlerini devam ettirmek isteyen işletmeler için yabancı kaynak temini çok önemlidir. İşletmeler kar politikaları ile istikrarlı yüksek karlar raporlayarak borçlanma maliyetlerini de düşürmeyi amaçlamaktadırlar. İşletmeler kamuya raporladığı yüksek kar neticesinde işletmeye borç ve kredi sağlayan kişi ve kurumlara işletmenin kredibilitesinin ve borç ödeme gücünün yüksek olduğu izlenimi vermektedirler. Aksi takdirde kredi veren kreditorler kredi faiz oranını arttırarak ya da kredi için ek teminat isteme gibi yöntemlerle kredi verme konusunda zorluk çıkarabilir. Bu nedenle işletmeler düşük maliyetlerle ve uzun vadeli borçlanabilmek amacıyla finansal raporlardaki karlarını, varlıklarını ve öz kaynaklarını olduğundan yüksek, yükümlülüklerini ise düşük göstermeyi amaçlamaktadırlar (Demir-Bahadır, 2007: 108).

İşletmeler ekonomik faaliyetler neticesinde elde ettiği gelirlerin bir kısmını vergi ödemesi yoluyla devlete iletmektedirler. Bu kapsamda işletmeler kar yönetimi teknikleri ile faaliyet karlarını düşük göstererek daha az vergi ödemeyi amaçlamaktadırlar (Küçüksözen, 2004: 199).

İşletmeleri kar yönetimine teşvik eden diğer bir unsur ise siyasi ve düzenleyici otoritelere ilişkin nedenlerdir. İşletmeler içinde buldukları sektöre göre yasal düzenlemelerin baskılarını hafifletmek için kar politikaları uygulayarak bazı dönemlerde karlarını düşük göstermeyi amaçlamaktadırlar. 1970li yıllarda OPEC in petrol ambargosu ABD' deki petrol işletmelerinin fiyatları arttırmalarına ve

yüksek karlar elde etmelerine yol açmıştır. ABD kongresi petrol işletmelerinin elde ettikleri kazançta yeni bir vergi getirerek yükselen petrol fiyatlarını düşürmeyi amaçlamıştır. Ancak birçok firma petrol fiyatlarının yükselmesini şirket karlılığı üzerindeki olumsuz etkiyi azaltmak için gelirleri azaltıcı ya da giderleri arttırıcı muhasebe manipülasyonları ile kamuya açıkladıkları raporlarda düşük kar raporlamış ve verginin olumsuz etkilerini hafifletmiştir. 1990-1991 yılları arasında yaşanan Körfez krizinde ise petrol firmaları yükselen petrol fiyatları ile yeni bir politik sonuçla karşılaşmamak için karlarını düşük gösterecek şekilde kar yönetim politikaları uygulamışlardır (Demir-Bahadır, 2007: 108).

Aşırı karlı bir işletmenin işçi sendikaları ile yapacağı görüşmelerde karşılaşacağı ücret talebi, daha düşük karlı bir işletmenin karşılaşacağı ücret talebinden daha fazla olacaktır. Dolayısıyla işletmeler muhasebe manipülasyonları ile düşük karlar raporlayarak işçi sendikaları ile yapacağı görüşmelerde avantajlı konuma geçebilmeyi amaçlamaktadırlar (Ocak, 2013: 74).

İşletmeler ayrıca gümrük korumalarından yararlanmaya yönelik karı azaltıcı yönde kar politikaları uygulamaktadırlar. Bu kapsamda Jones (1991) ABD de ki ithalat korumalarından yararlanmak isteyen işletmelerin karı azaltıcı yöndeki ihtiyarı tahakkukla başvurarak kar yönetimi uyguladıklarını tespit etmiştir (Jones 1991: 193'den Yaşar, 2011: 46).

1.3 Kar Yönetimi Teknikleri

İşletmeler ve yöneticiler tahakkuklara ve işlemlere başvurarak karları yönetebileceğinden dolayı, kar yönetimi tespit yöntemleri de literatürde tahakkuk esaslı ve işlem esaslı kar yönetim tespitleri olarak iki başlık altında toplanmaktadır (Varıcı-Er, 2013: 44-45).

1.3.1 Tahakkuk Esaslı Kar Yönetimi Teknikleri

Finansal bilgi kullanıcılarına bilgi vermek amacıyla düzenlenen finansal raporlar genellikle tahakkuk esasına göre hazırlanmaktadır. Dönemsellik kavramı gereği işlemlerin ve diğer olayların nakit veya nakit benzerleri alındığında ya da ödendiğinde değil, işlem ya da olayların gerçekleştiği zaman tahakkuk ettirilir ve ilgili dönemin finansal tablolarında raporlanır. İşletmelerin ve yöneticilerin uyguladıkları tahakkuk esaslı kar yönetim teknikleri ise bir faaliyete ilişkin finansal sonuç doğuran gelir ve giderlerin o faaliyetin yapıldığı zamanda ortaya çıktığını fakat mevcut faaliyete ilişkin nakit tahsil veya ödemelerinin o dönemde gerçekleşmediğini ifade etmektedir (Bayırlı, 2006: 91).

İşletmeler, yatırımcıların yatırım kararlarını ve piyasa analistlerinin işletme hakkındaki düşüncelerini etkilemek amacıyla raporlanan karlardaki dalgalanmaları en aza indirmek için bazı tahakkuk zamanları kendi yargılarına bağlı olarak olayların zamanlamasını ayarlayabilir. Duran varlıkların amortisman, itfa ve tükenme paylarını belirlemek veya amortisman sürelerini değiştirmek, amortismanlar için hurda değer tahminlerini değiştirmek, tahsil edilemeyen alacaklara karşılık ayırmak veya ayrılan karşılıkları iptal etmek, stoklar için değer düşüklüğü karşılığı ayırmak tahakkuk esaslı kar yönetim tekniklerine örnek gösterilebilir (Kabadayı, 2010: 48; Ulusan-Doğan, 2008: 230-231).

Çin'de Mene Yanqiong tarafından yayınlanan bildiride, Çin'deki işletmelerin genel kabul görmüş muhasebe ilkelerindeki esneklik ve eksikliklerden yararlanarak amortisman hesaplama yöntemini değiştirerek kârı yönettikleri ayrıca Çin genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin muhafazakar yapısı yöneticilerin ve işletmelerin alacaklar, stoklar, maddi ve maddi olmayan duran varlıklar için ayırması gereken karşılıkları kendi inisiyatifleri ile belirmesi sonucunda karların istendiği şekilde aşağı ya da yukarı çekildiğini belirtmiştir (Yanqiong, 2010'dan Ocak, 2013: 79).

Marquerite, L. Bishop, Elizabeth A. Eccer ise işletmelerin karlarını yüksek ve düşük göstermek eğilimlerine göre varlıkların faydalı ömürlerinde değişiklik yaparak tahakkukları yönettiğini belirtmişlerdir (Marquerite vd., 200'den Ocak, 2013: 79).

İşletmelerin ve yöneticilerin uyguladıkları kar yönetimini ortaya çıkarmaya yönelik kurulan modellerin büyük çoğunluğunun tahakkuklar üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Jones (1991), tahakkuk esasında karın nakit akımlarına göre daha kolay yönetilebileceğini belirtmiş ve kar yönetiminin karın nakit kısmında değil tahakkuk kısmında gerçekleştiğini belirtmiştir (Yaşar, 2011: 148).

Genellikle toplam tahakkukları kullanarak karlarını yöneten işletmelerin, bu tahakkukların ne kadarlık kısmının işletmenin normal faaliyetleri neticesinde meydana geldiğini, ne kadarlık kısmının da yöneticilerin karı manipüle etmek amacıyla gerçekleştirildiğinin belirlenmesine yönelik varsayımlar oluşturularak modeller geliştirilmiştir (Önder-Ağca, 2013: 36-37).

İhtiyari tahakkuklar yöneticilerin takdir yetkilerini kullanarak beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan tahakkuklardır. Belirli bir düzeyde beklenseler bile işletmenin ve sektörün gerektirdiğinin üzerinde gerçek bir olayı yansıtmadan manipüle edilebilen tahakkuklardır. İhtiyari tahakkuk tutarları işletmenin aktif toplamına veya satış hasılatına endekslenerek yıllar itibariyle bu endekste meydana gelen dalgalanmalar kar manipülasyonlarının göstergesi olarak kabul edilmektedir. Yatırımcılar finansal tablolarda tahakkukları gözlemleyebilmelerine rağmen ihtiyari tahakkukları gözlemleyemezler ve doğru yatırım kararları verdiklerini düşünmelerine rağmen aslında sağlıklı kararlar veremezler. İhtiyari olmayan tahakkuklar ise yöneticilerin kararlarından bağımsız olarak işletmenin normal faaliyetleri ile ilgili tahakkuklardır (Bayırlı, 2006: 95-96).

Daha önce yapılan çalışmalardan hareketle yöneticilerin daha çok ihtiyari tahakkukları kullanarak karları yönettikleri ortaya çıkmış uyguladıkları kar yönetim tekniklerini ortaya çıkarmak amacıyla geliştirilen modeller daha çok ihtiyari tahakkuklar üzerine kurulmuştur (Yaşar, 2011: 148).

1.3.2 İşlem Esaslı Kar Yönetimi Teknikleri

İşletmeler sadece tahakkukları kullanarak karlarını yönetmemekte, işlemleri yöneterek de karı olduğundan farklı göstermektedir. İşlem esaslı kar yönetimi muhasebeye konu olacak işlemlerin zamanlamasını ayarlamak sureti karın olduğundan düşük veya yüksek gösterilmesidir. İşletmelerin uyguladıkları işlem esaslı kar yönetim teknikleri ile günlük yaşantımızda çoğu yerde karşılaşmaktayız. Örneğin, alışveriş mağazalarının ellerindeki stok fazlası ürünleri elden çıkarmak ve satış karlılığını arttırmak amacı ile özel indirimler yapması, tütün ürünlerinin fiyatları yükseldiği zaman, ellerindeki tütün ürünlerini yeni fiyattan satmak isteyen satıcıların fiyatlar güncellenene kadar raflardan tütün ürünlerini indirmesi işlem esaslı kar yönetim tekniklerine örnek gösterilebilir. İşlem esaslı kar yönetiminde yöneticiler muhasebe konu olan işlemleri düzenlerken; tahakkuk esaslı kar yönetiminde muhasebeye konu olan işlemler ayarlanmaz, işlem gerçekleştirildikten sonra muhasebeye konu edilir (Ocak, 2013: 99).

William Baber, Patricia M. Fairfield ve James A. Haggard ABD’de 1977-1987 yılları arasında yapmış olduğu çalışmada işletmelerin raporlanan karlarının sıfırın üzerinde olması ve geçmiş yılda raporlanan karın üzerinde kar raporlamak amacı ile araştırma-geliştirme giderlerini kısma yoluna gittiklerini belirtmiştir. Eli Bartov ise 1987-1989 yılları arasında yapmış olduğu çalışmada ABD’de 653 işletme üzerine yapmış olduğu çalışmada işletmelerin borç sözleşmelerine ilişkin ihlallerden kaçmak ve raporlanan karda istikrar sağlamak amacı ile karlı bir şekilde duran varlık satışında bulunduğunu belirtmiştir. Jackson ve Wilcox ise işletmelerin, yatırımcıların ve piyasa analistlerinin satış ve karlılık hakkında beklentilerini karşılamak amacı ile dönem sonlarında büyük satış indirimleri gerçekleştirerek satış hasılatını arttırıp

zarar raporlamaktan kaçınma yoluna gittiklerini belirtmiştir (Baber vd., 1991: 818-829'dan Ocak, 2013: 81).

1.4 Tahakkuk Esaslı Kar Yönetimi Tespit Yöntemleri

1.4.1 Healy Modeli (1985)

İşletmelerin ve yöneticilerin uyguladıkları tahakkuk esaslı kar yönetimi tekniklerinden hareketle ihtiyari tahakkukların tespit edilmesi amacı ile literatürde ilk geliştirilen modeldir. Healy 1930-1980 yılları arasında 94 işletmeye ilişkin verileri kullanarak geliştirdiği modelde yöneticilere, işletmenin finansal performansına bağlı olarak maaşından ayrı olarak ikramiye veya prim verilmesi durumunda, yöneticilerin kendilerine verilecek olan teşvik primlerini alabilmek amacıyla tahakkukları kullanarak karı yukarı veya aşağı doğru yönetebileceği hipotezini test etmiştir (Fındık-Öztürk, 2016: 488).

Modelde yöneticinin görevde kaldığı sürece ihtiyari tahakkuk seçim kararının cari dönem ve sonraki dönem olarak iki dönemi dikkate alacağı varsayılarak üç olasılık ortaya koyulmuştur. İlk olarak yönetici karı azaltıcı yöndeki ihtiyari tahakkukları seçmek isteyecektir. Yönetici kar yönetimi uygulamalarına başvursa bile teşvik primleri için belirlenmiş kar hedefinin alt sınırına ulaşamaması durumunda karı azaltıcı yönde ihtiyari tahakkukları kullanarak gelirleri bu dönem daha da düşürüp gelecek dönemde alacağı teşvik primlerini maksimize etmek isteyecektir. İkinci olasılık ise yönetici karı arttırıcı yöndeki ihtiyari tahakkukları seçmek isteyecektir. Bu durumda mevcut verilerle teşvik primi alabilmek için belirlenen alt limitin aşıldığı fakat üst limitin aşılmasının söz konusu olmadığını anlayan yöneticiler alacağı teşvik primlerini arttırmak amacı ile ihtiyari tahakkukları arttırma yolunu seçmektedirler. Üçüncü olasılıkta ise yöneticiler karı azaltıcı yöndeki ihtiyari tahakkukları seçmek isteyecektir. Mevcut verileri dikkate alarak alacakları teşvik primlerinin üst limiti aşacağını anlayan yöneticilerin gelecek dönem elde edeceği

teşvik primlerini arttırmak amacı ile gelir azaltıcı ihtiyari tahakkukları kullanacağı varsayılmaktadır (Küçüksözen, 2004: 254; Duman, 2010: 90-93).

Healy, çalışmasında ihtiyari tahakkukları aşağıdaki formül yardımıyla hesaplamaktadır (Küçükkocaoğlu vd., 2007: 4).

$$DA_{it} / A_{it-1} = (TA_{it} / A_{it-1}) - (NDA_{it}) / (A_{it-1})$$

Modelde;

NDA_{it} = İ işletmesinin t zamanda ihtiyari olmayan tahakkukları

TA_{it} = İ işletmesinin t zamanda toplam tahakkukları

DA_{it} = İ işletmesinin t zamanda ihtiyari tahakkukları

$A_{it,1}$ = İ işletmesinin t zamanda aktif toplamı

n= Yıl sayısı olarak ifade edilmektedir (Küçükkocaoğlu vd.,2007: 4).

Toplam tahakkuklar ihtiyari olan ve ihtiyari olmayan tahakkuklara oluştuğuna göre; toplam tahakkuk tutarından (TA) ortalama ihtiyari olmayan (NDA) tahakkuk tutarı çıkarıldığında ihtiyari tahakkuk tutarı hesaplanacaktır. Aradaki fark negatif ise karı azaltıcı ihtiyari tahakkukların kullanıldığı, fark pozitif ise karı arttırıcı ihtiyari tahakkukların kullanıldığı anlamına gelmektedir (Ocak, 2013: 86).

Healy modelinin diğer modellerden farkı ve eksikliği her dönem ihtiyari tahakkukların mevcut olmasıdır. Yani model, yöneticilerin görevde bulunduğu süre içerisinde her dönem ihtiyari tahakkuklara başvurarak karları yöneteceği üzerine kurulmuştur. Modeldeki diğer bir önemli eksiklik ise yasal düzenlemeler gereği zorunlu olarak işletme yönetiminin yapması gereken tahakkuklar olan ihtiyari olmayan tahakkukların her yıl için aynı olduğu görüşüdür. Fakat ihtiyari olmayan tahakkuklar yıllar içerisinde yasal düzenlemelerle farklılıklar gösterebilmektedir (Patricia vd., 2011: 6'dan Ocak, 2013: 86).

Modeldeki diğer eksiklik ise modelin yöneticilerin her zaman kar yönetimi yaptığı varsayımı altında kurulmasıdır. Healy araştırmasında yöneticilerin mevzuattan kaynaklanan sınırlamalar, bankalar ve dış denetimden kaynaklanan kısıtlayıcı faktörler dolayısıyla belirli bir dönem kar arttırıcı kar yönetimi politikalarının uygulanması durumunda, izleyen dönemde gelir azaltıcı kar yönetim politikalarına başvurmak zorunda kalacağını belirtmiştir. Bu durumda yöneticinin bir dönem karı arttırıcı ihtiyari tahakkuklara başvurup diğer dönem karı azaltıcı ihtiyari tahakkuklara başvurmak zorunda kalacağından dolayı yöneticilerin işletmede görevde kaldığı süre boyunca yaptığı kar yönetimi uygulamalarının sonucu sıfıra eşitleneceğini belirtmiştir. Healy modelindeki eksiklerin kapatmak amacı ile 1986 yılında Elizabeth DeAngelo tarafında DeAngelo Modeli geliştirilmiştir (Adıgüzel, 2018: 71-72).

1.4.2 DeAngelo Modeli

DeAngelo 1986 yılında halka açık işletmelerin hisse senetlerini geri almadan önce kar yönetimi uygulamalarına başvurup başvurmadıklarını incelemiştir. DeAngelo 1973-1982 yılları arasında New York (NYSE) ve Amerikan Borsasında (AMEX) işlem gören 64 firmayı inceleyerek halka açık işletmelerin üst yöneticilerinin piyasadaki hisse senetlerini geri almadan önce, yatırımcıların elinde bulunan hisse senetlerini daha düşük fiyattan geri satın almak amacı ile tahakkuk esaslı kar yönetimine başvurduğu üzerine hipotezini kurmuştur (Kara vd., 2016: 14).

$$NDA_t = TA_t / A_{t-1}$$

$$NDA_t = \text{İhtiyari tahakkukları}$$

$$TA_t = \text{Toplam tahakkuklar}$$

$$A_{t-1} = \text{Toplam varlıklar olarak ifade edilmektedir.}$$

(Kara vd., 2016: 14).

Modelde mevcut dönemin ihtiyari olmayan tahakkukları, geçmiş dönemin toplam tahakkuklarına eşittir. İsteğe bağlı olan tahakkuklar ise, mevcut dönemin toplam tahakkukları ile mevcut dönemin ihtiyari olmayan tahakkukları arasındaki fark kadardır. DeAngelo, Healy modelinden ayrı olarak ihtiyari olmayan tahakkuklara ilişkin tahmin dönemini sadece bir önceki dönem ile sınırlandırmıştır. DeAngelo modelinin zayıf tarafı, Healy modelinde olduğu gibi ihtiyari olmayan tahakkukların işletmenin içinde bulunduğu ekonomik koşullardan dolayı değişmeyeceği, her dönem sabit kalacağı varsayımı üzerine kurulmuş olmasıdır. Oysa tahakkuk muhasebesinin doğal bir sonucu olarak işletmenin içinde bulunduğu ekonomik çerçeve ve yasal düzenlemeler yıllar itibar ile değişiklik gösterebilmektedir (Ocak, 2013: 88; Fındık-Öztürk, 2016: 489).

1.4.3 Jones Modeli

Jones, 1991 yılında yapmış olduğu çalışmasında ABD’de ki işletmelerin ithalattan zarar gören sektörler için sağladığı gümrük tarifesi ve kota uygulamalarından yararlanmak amacı ile Amerikan Uluslararası Ticaret Komisyonu tarafından inceleme yapılan dönemde muhasebeye ilişkin veriler ile oynayarak karlarını düşük göstererek kar yönetimi uygulamalarına başvurup başvurmadığını incelemiştir (Önder, 2012: 46).

$$TA_t / A_{t-1} = \alpha_1 [1/A_{t-1}] + \alpha_2 [\Delta REV_t / A_{t-1}] + \alpha_3 [PPE_t / A_{t-1}] + \epsilon_t$$

Modeldeki değişkenlerin tanımları ise aşağıdaki gibidir.

TA_t = Toplam tahakkuklar,

ΔREV_t = t yılındaki gelirlerle t-1 yılındaki gelirler arasındaki değişim

PPE_t = t yılındaki maddi duran varlıklar

A_{t-1} = t-1 yılındaki toplam varlıklar

ϵ_t = t yılındaki hata terimi

α_1 , α_2 ve α_3 işletmeye ait parametreleri ifade etmektedir. (Kılıç-Evci, 2017: 72).

Healy ve DeAngelo modelinden ayrı olarak Jones işletmenin içinde bulunduğu ekonomik duruma ve yasal düzenlemelere göre ihtiyari olmayan tahakkukların dönemler içerisinde farklılık göstereceğini belirtmiştir. İhtiyari tahakkuklar ile gelirdeki değişim ve brüt maddi duran varlıkların ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Modelde en küçük kareler yöntemi kullanılarak α_i , β_{1i} , β_{2i} katsayıları bulunmakta ve bu katsayılardan hareketle beklenen değerler ile gerçek değerler arasındaki fark ile elde edilen tahmin hataları (μ_{it}) değerleri, t zamandaki ihtiyari tahakkuk tutarını vermektedir (Yavuzarslan-Kalmış, 2016: 363;Avşarlıgil, 2010: 80).

1.4.4 Modifiye Edilmiş Jones Modeli

Jones (1991) modelinde kar yönetiminin yapıldığı dönemde ve tahmin döneminde ihtiyari tahakkuk kararlarının satış gelirleri ile ilgili olmadığı varsayımı yapılmaktadır. Yani Jones, satışları ihtiyari olmayan tahakkukların bir değişkeni olarak kabul etmektedir. Dechow, Sloan ve Sweeny (1995) işletmelerin satış yoluyla da kar yönetimi yapabileceklerinden bahsetmiş ve yöneticiler tarafından yapılan kar yönetimi uygulamalarının satışlar üzerinden yapılması halinde Jones modelinde ihtiyari tahakkukların hatalı hesaplanacağını belirtmiş ve buradan hareketler Modifiye Edilmiş Jones modelini geliştirmişlerdir (Temiz vd., 2016: 247).

Dechow, Sloan ve Sweeny, Jones modelinden ayrı olarak tahakkukların hesaplanmasında sadece gelirlerinin kullanılmasının bir eksiklik olduğunu ifade etmişler ve Jones modelinden ayrı olarak gelirdeki değişimin alacaklardaki değişim ile dikkate alınarak hesaplanması yöntemine başvurmuşlar ve kredili satış işlemleri ile kar yönetiminin daha kolay gerçekleştirilebileceğini belirtmişlerdir. Jones modeline gelirdeki değişimden ticari alacaklardaki değişimi çıkararak bir ekleme yapmışlardır (Kabadayı, 2010: 54).

Modifiye Edilmiş Jones Modeli

$NDA_t = \alpha_1(1/TA_{t-1}) + \alpha_2[(\Delta REV_t - \Delta REC_t) / TA_{t-1}] + \alpha_3(PPE_t / TA_{t-1})$ olarak ifade edilmektedir (Avşarlıgil, 2010: 80).

Modeldeki değişkenlerin tanımları ise aşağıdaki gibidir.

NDA = İhtiyari Tahakkukları

TA = Toplam Varlıkları

ΔREV = Gelirlerdeki (satışlardaki) değişim,

ΔREC = Ticari alacaklardaki bir önceki yıla göre değişim

PPE = Brüt maddi duran varlıklar

α_1 , α_2 ve α_3 işletmeye ait parametreleri ifade etmektedir (Avşarlıgil, 2010: 80).

1.4.5 Performans Eşlemeli Model

RosKozsnik, Dechow ve diğerleri (1995) yaptıkları çalışmalarında Jones ve Modifiye Edilmiş Jones Modeli ile tespit edilen ihtiyari tahakkuklar ile işletmenin performansı arasında pozitif ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Kothari vd. de geçmiş yıllara göre aşırı farklı performans gösteren işletmelerin olması durumunda Jones ve Modifiye Edilmiş Jones Modellerinin hatalı sonuçlar ortaya çıkaracağını belirtmişlerdir. Bu bağlamda Kothari, Leone ve Wasley (2005), Jones ve Modifiye Edilmiş Jones Modeline düzeltme yaparak finansal performansı kontrol edebilmek için modele performans göstergesi olarak işletmenin bir önceki yılının aktif karlılık oranını (ROA) eklemişlerdir (Yavuzarslan-Kalmış, 2016: 364).

Jones Modeline Performans Eşlemeli Yaklaşım:

$$TA_{it}/A_{it-1} = \alpha_1[1/A_{it-1}] + \alpha_2[\Delta REV/A_{it-1}] + \alpha_3[PPE/A_{it-1}] + \alpha_4ROA_{it-1} + \varepsilon_{it}$$

(Ocak, 2013: 97-98).

Modifiye Edilmiş Jones Modeline Performans Etkili Yaklaşım:

$$NDA_t = \alpha_1(1/TA_{t-1}) + \alpha_2[(\Delta REV_t - \Delta REC_t) / TA_{t-1}] + \alpha_3(PPE/TA_{t-1}) + \alpha_4ROA_{it-1} + \varepsilon_{it}$$

(Ocak, 2013: 97-98).

Bu çalışmada sadece tahakkuk esaslı kar yönetimi ele alınacağından model olarak sadece tahakkuk esaslı kar yönetimi tespit yöntemleri ele alınmıştır. Bahsi geçen modellerden farklı olarak, bu modellere birçok değişken eklenmiş veya çıkarılmış, böylelikle modellerin eksiklikleri kapatılmaya çalışılmıştır. En sık kullanılan modeller yukarıda olduğu gibidir.

2.KAR YÖNETİMİ İLE ÜST YÖNETİM VE YÖNETİM KURULU ARASINDAKİ İLİŞKİYE YÖNELİK YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bu bölümde, sırasıyla üst yönetim ve kar yönetimi arasındaki çalışmalara değinilecek, ardından çalışmamızda kontrol değişkeni olarak kullanılan yönetim kurulu yapısı ile kar yönetimi arasındaki ilişkiyi ele alan belli başlı önemli çalışmalar ele alınacaktır. Üst yönetim ve kar yönetimi arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalar, yönetim kurulu ve kar yönetimi arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalara göre sınırlı sayıda olup bu çalışmalar aşağıda ele alınmıştır.

2.1 Üst Yönetim ve Kar Yönetimi Arasındaki İlişkiye Yönelik Çalışmalar

Emilia Peni ve Sami Vahamaa 2010 yılında yayınlamış olduğu çalışmada, işletme yöneticilerinin finansal raporlar üzerindeki etkisini incelemek amacıyla 2003-2007 yıllarında S&P 500 arasında yer alan halka açık 391 firma 1955 gözlem üzerine yapmış olduğu çalışmada, kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkukları tespit etmiştir. Test değişkeni olarak kullanılan değişkenler ise CEO'nun ve CFO'nun kadın olup olmamasıdır. Yapılan çalışmada, kaldırma oranı, firma büyüme oranı, firmanın zarar raporlayıp raporlamadığı, firma büyüklüğü, piyasa değeri/defter değeri gibi kontrol değişkenleri de kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, kadın CFO'ların karı azaltıcı ihtiyari tahakkuklara başvurarak karı yönettikleri yönündedir. Bu bulgu, kadın CFO'ların daha muhafazakar muhasebe politikalarını takip ettiklerini ortaya koymaktadır. Yazarlar bunun nedenini ise kadınların daha az riske maruz kalmak istemeleri olarak görmektedir. Kadın CEO'lar ve kar yönetimi arasında ise bir bulguya rastlanmamıştır. Bu bulgu ise, üst yöneticiler olarak CEO'ların değil CFO'ların daha çok karın yönetilmesinde önemli bir etkisi olduğu olarak yorumlanmaktadır (Penii-Vahamaa, 2010: 629-645).

Xinggiong Du, Shaojuan Lai ve Hongmei Pe 2016 yılında yayımladıkları 2001-2011 yıllarını ve Çin’de 1437 firma ve 10337 gözlemi kapsayan çalışmalarında Modifiye Edilmiş Jones Modelini kullanarak işletmelerin ne kadar ihtiyari tahakkuka başvurduğunu tespit etmiştir. Test değişkeni olarak kullandıkları değişken ise üst yönetimde yer alan kadınların toplam üst yönetici sayısına oranıdır. Kontrol değişkeni olarak ise firmaya özgü faktörler olan firma büyüklüğü, denetimin büyük denetim firmalarından biri tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği, piyasa değeri/defter değeri, satışlardaki değişim, firmanın denetim firması ile olan iş ilişki süresi, toplam çalışan içinde kadın çalışanların oranı, yönetim kurulunun büyüklüğü gibi değişkenler kullanılmıştır. Elde edilen bulgu, üst yönetimde yer alan kadınların oranı ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar arasında pozitif yönlü ilişki olduğu yönündedir. Fakat üst yönetimde yer alan kadınların sayısı 3 ve daha fazla olduğu zaman bu ilişki negatif olmaktadır (Du vd.,2016: 308-338).

Kyunga Na ve Jooyeon Hong 2017 yılında yayımlamış olduğu, 1992-2013 yılları arasında Compustat veri tabanından toplanan 1123 adet işletmenin 14385 gözlemini kullanarak yapmış olduğu çalışmada, işletmelerin ihtiyari tahakkuklarını Kothari Modeline göre, ihtiyari işlemleri ise Roychowdhury Modeline göre tespit etmiştir. Test değişkeni olarak kullandığı değişken ise, CEO’nun kadın olup olmaması durumudur. Kontrol değişkeni olarak işletmelerin büyüklüğü, piyasa değeri/defter değeri, kaldıraç oranı kullanılmıştır. Elde edilen bulgu, erkek CEO’ların çok küçük rakamlarda olsa bile kar açıklamak amacı ile ihtiyari tahakkukları agresif bir biçimde yönettikleri ve işlemlere başvurarak karı yönettiklerini ortaya koyarken, kadın CEO’ların karı yönetmek için ihtiyari tahakkuklara başvurmadığını ortaya koymaktadır. Her ne kadar sonuçlar bu şekilde çıksa bile, yazarlar, CEO’nun cinsiyeti dışında yaşı, o şirketteki kıdemi gibi birtakım faktörlerin kar yönetimini de etkileyebileceğini söylemektedir (Na-Hong, 2017: 297-308).

Francis Belot ve Stephanie Serve, 2015 yılında Fransa’da yayımladıkları çalışmada, işletmelerin ihtiyari tahakkuklarını Kothari Modeli, Jones Modeli ve Modifiye Edilmiş Jones Modeline göre tespit etmiştir. Test değişkeni olarak

kullandıkları değişken ise CEO'nun kadın olup olmaması durumudur. Kontrol değişkeni olarak ise firmaların büyüklüğü, kaldıraç oranı, maddi varlıklar, firmanın büyüme oranı, zarar açıklayıp açıklamadığı, karlılık oranı gibi değişkenler kullanılmıştır. Erkek CEO'ların kadın CEO'lara göre daha fazla ihtiyari tahakkuka başvurarak karı yönettiklerini tespit etmişlerdir. Ayrıca, CEO'nun yaşının bu ilişkide önemli bir unsur olduğuna ilişkin bulgulara rastlamışlardır (Belot-Serve, 2015: 1-32).

Zouari vd. 2015 yılında yayınladıkları ve Fransa'daki firmaları kapsayan çalışmada, CEO'nun kadın olmasının kar yönetimi üzerinde etkisi olmadığını tespit ederken, CEO, ne kadar başka firmalarda üst düzey mevkiye sahip ise o kadar karı agresif bir biçimde yönettiklerine ilişkin bulguya rastlamışlardır Zouari vd. yine Fransa'daki firmalar üzerine yapmış oldukları çalışmada, kadınların CEO veya CFO olması durumu ile kar yönetimi arasında anlamlı bir ilişkiye rastlayamamışlardır (Zouari vd., 2015: 801-819).

Nguyen vd.2016 yılında ABD'de yayınladıkları çalışmada, CEO'ların sahip olduğu özellikler (yaş, finansal uzmanlık, saygınlık ve güç) ile kar yönetiminin birçok göstergesi arasında anlamlı pozitif ilişkiye rastlamışlardır. Bu karakteristiklerin kar yönetimini tespit etmede önemli bir mekanizma olarak kullanılabileceğini yapmış oldukları çalışmada önermektedirler (Nguyen vd., 2016: 1-60).

Khuong vd. 2017 yılında Vietnam'da yayınladıkları çalışmada CEO ve CFO'nun cinsiyeti ile Modifiye Edilmiş Jones modeline göre tespit ettikleri ihtiyari tahakkuklar arasında pozitif ve anlamlı ilişki tespit etmişlerdir. Purnomo ve Novelia, Endonezya'da 304 firma üzerine yapmış oldukları çalışmada, kadın CEO'lar ile ihtiyari tahakkuklar arasında negatif bir ilişki tespit etmişlerdir (Khuog vd., 2017: 26-37).Zuabao Wei ve Feixue Xie 2016 yılında Çin'de yayınladıkları çalışmada Şanghai ve Shenzhen borsalarında işlem gören firmalar üzerine yaptıkları çalışmada kadın yöneticiler ile ihtiyari tahakkuklar arasında negatif ilişki tespit etmişlerdir (Wei-Xie, 2016: 1-37).

Quiang Cheng ve Terry Warfield Nisan 2015 yılında Singapur'da yayınlamış oldukları çalışmada, 1993-1997 yılların arasında S&P 500 firmalarında yer alan 1400 firmayı Jones Modeli ile test etmiştir. Yapılan analiz sonucunda üst düzey yöneticilerin ücret paketlerinde yer alan hisse senedi edindirme gibi ücret primlerinin yer alması durumunda; yöneticilerin yüksek kazançlar elde etmek amacıyla ihtiyari tahakkuklara başvurarak yüksek karlar raporlayıp, gelecekte satılacak hisse senetlerinin değerinin artırmayı amaçladıklarını belirtmiştir (Cheng-Warfield, 2015: 441-476).

Flora Guidry, Andrew J. Leone, Steve Rock 1999 yılında ABD yayınladıkları çalışmada yöneticilerin uyguladıkları ihtiyari tahakkuklar ile ücret paketlerinde yer alan bonuslar arasındaki ilişkiyi incelemiş ve üst düzey yöneticilerin ücret paketlerinde yer alan kök ücretin dışındaki ikramiyeye dayalı teşvik edici ödemeleri maksimize etmek amacıyla ihtiyari tahakkuklara başvurarak karlar raporladıklarını belirtmiştir (Guidry vd., 1999: 113-142).

Jeraid B. Warner, Ross L. Watfs ve Karen H. Wruck 1988 yılında Hollanda'da yayınlamış oldukları çalışmada bir işletmenin hisse senedi fiyatları ile üst yönetimde yönetici değişikliği arasında ilişkiyi 1963-1978 yılları arasında New York ve Amerikan borsalarında yer alan 685 işletmeyi test etmiş ve üst yönetimde yer alan yönetici değişikliği ile hisse senetleri fiyatları arasında ters ilişki olduğu belirtmiştir (Warner vd., 1988: 461-492).

Daniel Bergstresser ve Thomas Philippon 2004 yılında ABD'de yayınladıkları çalışmada üst düzey yöneticilerin ücret paketlerinde yer alan hisse senedi sahipliği teşviki ile raporlanan finansal tablolar arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Yöneticilerin ücret paketlerinde yer alan hisse senedi teşviklerinde faydalanmak amacıyla ihtiyari tahakkuklara başvurarak yüksek karlar raporladıklarını ve hisse senetlerinin fiyatlarının artmasıyla birlikte yüksek miktarda hisse senedi sattığını tespit etmişlerdir (Bergstresser-Philippon, 2006: 511-529).

2.2 Yönetim Kurulu ve Firmaya Özgü Değişkenlere Yönelik

Çalışmalar

Bu bölümde, yönetim kurulu yapısı ve kar yönetimi arasındaki ilişkiye yönelik çalışmalar ele alınacaktır.

Mehmet Ünsal Memiş ve Emin Hüseyin Çetenak 2012 yılında yayınlamış oldukları çalışmada 2004-2009 yılları arasında İMKB’de işlem gören 118 işletmeyi kurumsal yönetim ile raporlanan finansal tabloların kalitesi ilişkisini Modifiye Edilmiş Jones Modeli ile test etmiştir. Yönetim kurulunda yer alan üye sayısının arttıkça ve 4 büyük denetçi tarafından denetlenen işletmelerde ihtiyari tahakkukların azaldığını ve finansal tabloların güvenilirliğinin arttığını tespit etmişlerdir. Buna karşılık işletmenin kurumsal yönetim endeksinde yer almasının, ortaklık yapısının ve yönetim kurulu başkanı ile CEO’nun farklı kişiler olmasının kar yönetimi uygulamalarını etkilemediğini tespit etmişlerdir (Memiş-Çetenak, 2012: 214-221).

Hüseyin Temiz, Elçin Dalkılıç, Tansel Hacıhasanoğlu 2017 yılında yayınladıkları çalışmalarında kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar ile yönetim kurulunun yapısı arasındaki ilişkiyi test etmişlerdir. Bu bağlamda 2011-2016 yılları arasında BİST imalat sektöründe işlem gören 126 işletmeye ait 504 gözlem yılını Modifiye Edilmiş Jones Modeli, Dechow ve Dichev Modeli ve Modifiye Edilmiş Dechow ve Dichev Modeli test etmiştir. Yapılan analiz sonuçlarında yönetim kurulu büyüklüğü, yönetim kurulunda yer alan bağımsız üye oranı, yönetim kurulunda yer alan kadın üye oranı ile ihtiyari tahakkuklar arasında negatif ilişki tespit etmişlerdir (Temiz vd., 2017:127-134). Banderlipe 2009 yılında Filipinlerde 114 işletmeyi Jones Modeli ile test etmiş ve kurulundaki bağımsız üye sayısı ile kar yönetimi arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğunu tespit etmiştir (Banderlipe, 2009: 17-27).

Sercu vd. (2006) Belçika firmaları üzerine yaptıkları çalışmalarında kar yönetimi ve borçlanma oranı arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Yapılan analiz sonucunda kar yönetimi ile borçlanma oranı arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir (Sercu vd., 2006: 1-22). Mohammad vd. 2012 yılında 2003-2006 yıllarını kapsayan ve Malezya firmaları üzerine yaptıkları çalışmalarını sonucunda kar yönetimi ile borçlanma oranı arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar elde etmişlerdir (Mohammad vd., 2012: 241-258). Aygün ve Akçay 2015 yılında yaptıkları çalışmada ise 2009-2012 yılları arasında Borsa İstanbul'a 230 işletmeyi Modifiye Edilmiş Jones modeli ile test etmiş ve borçlanma maliyetleri ile kar yönetimi arasında negatif ilişki tespit etmişlerdir (Aygün-Akçay, 2015: 57-67).

Loba ve Zhou 2001 yılında Çin firmaları üzerine yaptıkları çalışmada 1990-1995 yıllarını arasında yaptığı 803 gözlemden yararlanarak test etmiş ve firma büyüklüğü ile kar yönetimi arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulmuştur (Lobo-Zhou, 2001: 281-230).

M. Awais Gulzar ve Zongjun Wong 2011 yılında Çin'de yayınladıkları çalışmalarında yönetim kurulu yapısı ile ihtiyari tahakkuklar arasındaki ilişkiyi 2002-2006 yılları arasında Şanghai ve Shenzhen borsalarında işlem gören 1009 işletmeyi Modifiye Edilmiş Jones Modeli ile tespit etmiştir. Kontrol değişkeni olarak aktif karlılık oranı, kaldıraç oranı, nakit akış oranı ve büyüklük değişkenleri kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda yönetim kurulunda kadın üye oranı ve yönetim kurulu toplantı sayısı ile ihtiyari tahakkuklar arasında negatif ilişkiye rastlanılmıştır. Ayrıca CEO'nun aynı zamanda yönetim kurulu başkanı olması durumu ile ihtiyari tahakkuklar arasında pozitif ilişki olduğunu tespit etmişlerdir (Gulzar-Wong, 2011: 133-151).

Feyyaz Yıldız ve Mesut Doğan 2012 yılında yayınladıkları çalışmalarında genel müdürün aynı zamanda yönetim kurulu üyesi olması (dualite) durumunun işletmenin finansal performansı üzerindeki etkisini 2009-2010 yılları arasında İMKB'de işlem gören 27 Menkul Kıymet Yatırım Ortaklığı işletmelerini test ederek

incelemiştir. Regresyon ve korelasyon analizleri ile t testinden faydalanarak yaptıkları analizde test değişkeni olarak genel müdürün aynı zamanda yönetim kurulu üyesi olması, kontrol değişkeni olarak ise aktif karlılık oran, öz sermaye karlılık oranı ve Tobin's q oranı kullanılmıştır. Elde edilen bulgular ile genel müdürün aynı zamanda yönetim kurulu üyesi olmasının işletmenin finansal performansını olumlu etkilediği tespit edilmiştir (Yıldız-Doğan, 2012: 358-363).

Aygün ve İç genel müdürün aynı zamanda yönetim kurulu üyesi olmasının işletme performansı üzerindeki etkisini 2006-2007 yılları arasında İMKB'de işlem gören 183 işletmeyi test ederek incelemiştir ve genel müdürün aynı zamanda yönetim kurulu üyesi olmasının işletme performansını olumsuz etkilediğini tespit etmişlerdir. (Aygün-İç, 2010: 196-200).

Sarkar vd. (2008) Hindistan firmaları yapmış olduğu ve 500 firma verisinden yararlandıkları çalışmalarında kar yönetimi ile yönetimde ikilik arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit etmiştir (Sarkar-Sarkar-Sen, 2014: 514-551). Lam ve Lee 2008 yılında yaptıkları çalışmada Hong Kong borsasına kayıtlı 128 firma verisini test etmiş ve ikilik ile performans göstergeleri arasında pozitif ve anlamlı sonuçlar elde etmişlerdir (Lam-Lee, 2008:299-316). Jaggi vd. 2009 yılında Hong Kong işletmelerinin 1998, 1999, 2000 yıllarını kapsayan 943 işletme-yıl verisini Jones modeli ile test etmiş ve kar yönetimi ile yönetimde ikilik arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç elde etmişlerdir (Jaggi vd., 2009: 281-300).

Aygün, Sayın ve Akçay 2014 yılında yayınlamış olduğu çalışmada, yönetim kurulunun yapısının kar yönetimi üzerindeki etkisinin incelemek amacıyla 2009-2012 yılları arasında BİST'te işlem gören 180 işletmenin 754 gözlem yılını test etmiştir. Yönetim kurulu yapısı göstergeleri olarak yönetim kurulu büyüklüğü, dualite, kadın üye ve bağımsız üye kullanılarak Modifiye Edilmiş Jones Modeli ile hesaplanan ihtiyari tahakkuklar kullanılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarında kar yönetimi ile yönetim kurulu büyüklüğü arasında negatif, yönetim kurulunda kadın üye ve bağımsız üye olması ile kar yönetimi arasında negatif ancak istatistiksel

olarak anlamsız, dualite ile kar yönetimi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Aygün vd., 2014: 64-69).

Ilanit Gavius, Einav Segev ve Rami Yosef 2012 yılında İsrail de yapmış olduğu çalışmada 2002-2009 yılları arasında ABD de listelenen 60 İsrail işletmesinin 478 işletme yılını Modifiye Edilmiş Jones Modeli ile test etmiştir. Yapılan analiz sonucunda yönetim kurulunda kadın üyelerin bulunması ile kar yönetimi arasında negatif ilişki tespit etmişlerdir. Ayrıca yönetim kurulu başkanı ve mali işler müdürünün kadın olması durumunda kâr yönetiminin daha düşük olduğuna dair kanıtlar bulmuşlardır (Gavius vd. 2012:4-27).

Önder ve Ağca 2013 yılında yayınladığı çalışmada işletmelerin kurumsal yönetim yapıları ile ihtiyari tahakkuklar arasında ilişkiyi tespit etmek amacı ile 2005-2010 yılları arasında BİST’te işlem gören 125 işletmeyi Larcker-Richardson Modeli ile test etmiştir. Analiz sonucunda yönetim kurulu ve denetim komitesi üye sayılarının artması ile kâr yönetimi uygulamalarının arasında pozitif ilişki olduğunu fakat yönetim kurulu ve denetim komitesindeki bağımsız üye sayısının artması ile kar yönetiminin azaldığını tespit etmişlerdir (Önder-Ağca, 2013: 40-45).

Cornett ve diğerleri 2009 yılında ABD’de yer alan en büyük 100 banka işletmesi üzerine yaptıkları çalışmalarında bağımsız üye ile kar yönetimi arasında negatif ve istatistiksel olarak oldukça anlamlı bir ilişki bulmuşlardır (Cornett vd., 2009: 412-430).

Memiş ve Çetenak 2012 yılında yaptıkları çalışmada 2009-2012 yılları arasında Borsa İstanbul’da işlem gören 118 işletmeyi Modifiye Edilmiş Jones Modeli ile test etmiş ve 4 büyük denetim firması tarafından denetlenen işletmelerde kar yönetim uygulamalarının azaldığını tespit etmişlerdir (Memiş-Çetenak, 2012: 214-221). Karacaer ve Özek ise 2010 yılında yaptığı çalışmada 2005-2008 yıllarını kapsayan çalışmalarında da benzer sonuçlara ulaşmışlardır (Karacaer-Özek, 2010: 61).

3. ARAŞTIRMA

Bu bölümde sırası ile yapılan çalışmanın amacı, çalışmanın hipotezleri, çalışmanın örnekleme, çalışmada kullanılan model ve değişkenler ele alınmıştır. Daha sonra çalışmaya ilişkin bulgular sunulmuştur.

3.1 Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, üst yönetimde yer alan kadın ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Finansal tablolar üst yönetimin sorumluluğunda hazırlanmakta başka kontrol mekanizmaları olan yönetim kurulu ve bağımsız denetim tarafından gözlemlenmektedir. Üst yönetimde kadınların yer almasının ihtiyari tahakkuklara nasıl yönde etki edeceği ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda üst yönetim büyüklüğü ile kar yönetimi arasında bir ilişkinin olup olmadığını ortaya koymak çalışmanın bir diğer amacıdır.

3.2 Çalışmanın Hipotezleri

Peni ve Vahamaa (2010), Du, Lai ve Pe (2016)Na ve Hong (2017), Belot ve Serve (2017), Khuong (2017)'in çalışmalarında farklı ülkelerde üst yönetimde yer alan kadınların, erkeklere göre daha az ihtiyari tahakkuka başvurduğu veya hiç başvurmadığı, ihtiyari tahakkuklarla kadın yöneticiler arasında negatif anlamlı ilişki tespit edildiğine yönelik bulgular mevcuttur. Bu bulguların arkasında yatan nedenler, kadınların daha az riske katlanmak istemeleri, daha açık bir ifade ile kar yönetimine başvurup, bunun idari merciler tarafından ortaya çıkarılması durumunda karşı karşıya kalacakları yaptırımlarla yüz yüze gelmek istemediklerinden dolayı daha az kar yönetimine başvurduklarını savunmaktadırlar. Yönetim kurulları, denetim komiteleri, bağımsız denetim vb. ile kar yönetimi arasındaki ilişkiye yönelik ülkemizde daha önce farklı çalışmalar yapılmasına karşılık, üst yönetim ile kar

yönetimi arasında daha önce Türkiye'deki firmaları kullanılarak yapılan bir çalışma mevcut değildir. Oysaki kar yönetiminin yöneticiler tarafından gerçekleştirildiği yapılan daha önceki çalışmalarda vurgulanan bir durumdur.

Bu bağlamda, yukarıda bahsi geçen çalışmalardan yola çıkarak kurmuş olduğumuz hipotezler aşağıdaki gibidir.

H₁= Üst yönetimde kadın bulunması durumu ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar arasında negatif anlamlı ilişki vardır.

H₂= Üst yönetimde yer alan kadınların oranı ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar arasında negatif anlamlı ilişki vardır.

Aynı zamanda üst yönetimin büyüklüğünün kar yönetimi uygulamalarını etkileyip etkilemediği bu çalışmanın diğer araştırma sorusudur. Kanımıza göre yöneticilerin karı yönetmek için çeşitli motive edici unsurları olduğundan bu çeşitlilik üst yönetimin büyüklüğüne de yansıtacaktır. Diğer bir ifade ile üst yönetimde ne kadar fazla yönetici yer alırsa, onları kar yönetimine motive edecek olan unsurlar da çeşitleneceğinden (çünkü her birini motive edici unsur farklılaşacak) kar yönetimi artacaktır. Bu bağlamda kurmuş olduğumuz diğer hipotez,

H₃= Üst yönetim büyüklüğü ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar arasında ilişki vardır.

3.3 Araştırmanın Modeli ve Değişkenlerin Tanımı

3.3.1 Araştırma Modeli

$$DA_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{ÜstYönetimKadınOranı (veya Kadınvarmıyokmu)} + \beta_2 \text{ÜstYönetimBüy} \\ + \beta_3 \text{YKBağımsız} + \beta_4 \text{YKKadın} + \beta_5 \text{İkili} + \beta_6 \text{LnAktif} + \beta_7 \text{Kaldıraç} + \beta_8 \text{Kayıp} + \beta_9 \\ \text{ROA} + \beta_{10} \text{LnYaş} + \beta_{11} \text{Big4} + \beta_{12} \text{PDDD} + \beta_{13} \text{Stoklar} + \beta_{14} \text{Alacaklar} + \beta_{15} \text{Büyüme} \\ + \text{Yıl Kukla} + e$$

3.3.2 Değişkenlerin Ölçümü

Aşağıda, çalışmada kullanılan bağımlı, test ve kontrol değişkenlerinin nasıl ölçüldüğüne ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

DA= Kothari (2005) performans eşlemeli modeli

ÜstYönetimKadınOranı= Üst yönetimde yer alan kadınların toplam üst yönetime oranı

Kadınvarmıyokmu= Üst yönetimde kadın yer alıyorsa 1 yer almıyorsa 0

ÜstYönetimBüy= Üst yönetimde yer alanların toplam sayısı

YKBağımsız= Yönetim kurulunda yer alan bağımsız üyelerin toplam üyelere oranı

YKKadın= Yönetim kurulunda yer alan kadınların toplam üye sayısına oranı

İkili= CEO ile genel müdür aynı kişi ise 1, değil ise 0

LnAktif= İşletmelerin aktif toplamının doğal logaritması

Kaldıraç= Toplam borçlar / Aktif

ROA= Kar / Toplam Aktif

LnYaş= İşletmelerin yaşının doğal logaritması

Big4= İşletme 4 büyük denetim firmaları tarafından denetleniyorsa 1, değil ise 0

PDDD= Piyasa değeri / Defter değeri

Stoklar= Stoklar / Aktif

Alacaklar= Alacaklar / Aktif

Büyüme= Satıştaki değişim

Yıl Kukla = Çalışma örneklemindeki her bir yıl

Çalışmadaki beklentimiz üst yönetimde yer alan kadınların oranı ve kadın bulunup bulunmaması ile ihtiyari tahakkuklar arasında negatif anlamlı ilişkidir. Diğer bir beklentimiz ise üst yönetim büyüklüğü ile ihtiyari tahakkuklar arasında pozitif anlamlı ilişki olduğu yönündedir.

3.4 Çalışmanın Örneklemi

Çalışmada Borsa İstanbul'da işlem gören şirketler kullanılmıştır. Yıl aralığı 2008-2015'dir. Çalışmadan finans kuruluşları çıkarılmıştır. Çünkü finans kuruluşlarının finansal tablo yapısı gereği kar yönetimi modelleri uygulanamamaktadır. Aynı şekilde çalışmada maden, turizm gibi sektörler çıkarılmıştır. Çünkü bu sektörde yer alan firmaların finansal tabloları farklı esaslar çerçevesinde hazırlanır.

Çalışmada eğer bir sektörde ve bir yılda 8 gözlemden az gözlem var ise bunlar da çıkarılmıştır. Çünkü 8 gözlemden az durumlarda ihtiyari tahakkuk modelleri hatalı sonuçlar vermektedir.

Bu bağlamda yukarıda bahsi geçen nedenlerden dolayı bazı gözlemler örneklemden çıkarılmıştır. Aynı zamanda bazı firmaların birtakım değişkenlerine ulaşamadığından bu firmalarda örneklemden çıkarılmıştır. Geriye 954 firma-yıl gözlem kalmıştır.

3.5 Çalışmanın Sonuçları

Aşağıda çalışmada kullanılan değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistik, korelasyon tablosu ve regresyon sonuçları ele alınmıştır.

3.5.1 Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistik

Kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar, kullanılan 3 adet test değişkeni ve 13 adet kontrol değişkenine ilişkin gözlem sayısı, ortalama, standart sapma, minimum, maksimum gibi tanımlayıcı istatistikler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 1 Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistik

Değişken	Gözlem	Ortalama	Standart Sapma	Minimum	Maksimum
DA	954	0,1022	0,1120	0,0004	1,7399
ÜstYönetimKadınOranı	954	0,1100	0,1460	0	1
Kadınvarmiyokmu	954	0,4916	0,5002	0	1
ÜstYönetimBüy	954	7,9161	5,6196	1	42
YKBağımsız	954	0,1681	0,1597	0	0,5
YKKadın	954	0,1189	0,1400	0	0,8
İkili	954	0,1080	0,3105	0	1
LnAktif	954	19,5408	1,5129	15,3227	23,96
Kaldıraç	954	0,4557	0,2123	0,02424	0,9747
Kayıp	954	0,2788	0,4487	0	1

ROA	954	3,3244	9,0394	-53,0226	42,9039
LnYaş	954	3,6313	0,3660	2,3026	4,6444
Big4	954	0,5985	0,4905	0	1
PDDD	954	2,0416	3,9564	0	74,6
Stoklar	954	0,1640	0,1180	0	0,73
Alacaklar	954	0,2062	0,1268	0	0,81
Büyüme	954	0,1299	0,5942	-0,9873	15,9324
<p>Üst Yönetimindeki Kadınların Oranı (ÜstYönetimKadınOranı); Üst Yönetimde Kadınların Yer Alması(Kadınvarmiyokmu); Üst Yönetimdeki Toplam Üye Sayısı (ÜstYönetimBüy); Yönetim Kurulunda Yer Alan Bağımsız Üyelerin Oranı (YKBağımsız); Yönetim Kurulundaki Kadınların Oranı (YKKadın); Yönetimde İkililik (İkili); İşletme Aktif Büyüklüğünün Logaritması (LnAktif); İşletmenin Finansal Kaldıracı (Kaldıraç); işletmenin Zarar Raporlama Oranı (Kayıp); İşletmenin Aktif Karlılık Oranı (ROA), İşletme Yaşının Logaritması (LnYaş); İşletmenin 4 Büyük Denetim Firması Tarafından Denetlenme Oranı(Big4); İşletmenin Piyasa Değerinin Defter Değerine Oranı (PDDD); İşletmenin Toplam Varlıklarının İçerisinde Stokların Oranı (Stoklar); İşletmenin Toplam Varlıklarının İçerisinde Alacakların Oranı (Alacaklar); İşletmenin Büyüme Hızı (Büyüme)</p>					

Buna göre örnekleme yer alan 954 işletme/yıl veride toplam gözlem içerisinde üst yönetimde yer alan kadınların oranının ortalama %11 olduğu tespit edilmiştir. Toplam gözlem içerisinde işletmelerin üst yönetiminde ortalama %49,16 sını da kadın yöneticinin yer aldığı tespit edilmiştir. Toplam gözlem içerisinde işletmelerin üst yönetiminde yer alan toplam üye sayısının ortalama 7.92, en çok 42, en az ise 1 olduğu tespit edilmiştir. İşletmelerin yönetim kurulunda yer alan bağımsız üyelerin oranının en fazla %50, en az %0, ortalama olarak ise %16,81 olduğu tespit edilmiştir. İşletmelerin yönetim kurullarında yer alan kadınların oranının en az %0, en çok %80, ortalama olarak ise %11,89 olduğu tespit edilmiştir. Yönetimde ikiliğin ise ortalama %10,80 oranında olduğu tespit edilmiştir.

İşletme büyüklüğünü temsil eden aktif büyüklüğün logaritmasının ortalamasının 19,54, en çok 23,96, en az ise 15,32 olduğu tespit edilmiştir. Borçlanma oranını temsil eden finansal kaldıraç oranının ortalama %45,57; en çok %97, en az ise %2,42 olduğu tespit edilmiştir. İşletmelerin ortalama olarak %27,88 inin zarar raporladığı tespit edilmiştir. İşletmenin performansını temsil eden aktif karlılığın ortalama %3,32 olduğu tespit edilmiştir. Büyüme hızını temsil eden piyasa değerinin defter değerine oranının ortalama 2,04; en çok 74,6, en az ise 0 olduğu tespit edilmiştir.

Toplam gözlem içerisinde işletmelerin yaşlarının logaritmasının ortalaması 3,63; en çok 4,64; en az ise 2,30 olduğu tespit edilmiştir. İşletmelerin bağımsız denetimlerinin ortalama olarak %59,85 inin 4 büyük denetim kuruluşu tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. İşletmelerin toplam varlıkları içerisinde stokların oranının ortalama %16,40, en çok %73, en az ise %0 olduğu tespit edilmiştir. Toplam varlıklar içerisinde alacakların oranının ortalama %20,62; en çok %81, en az %0 olduğu tespit edilmiştir. Toplam gözlem içerisinde yer alan işletmelerin bir önceki yıla göre ortalama olarak %12,99 büyüdüğü tespit edilmiştir.

3.5.2 Korelasyon Katsayıları Tablosu

Aşağıdaki tabloda değişkenlerin ilişki düzeyini ve yönünü gösteren korelasyon katsayıları yer almaktadır. Korelasyon tablosu oluşturulurken Pearson korelasyon katsayıları kullanılmıştır.

Tablo 2 Korelasyon Katsayıları Tablosu

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	1																
2	-0,0258	1															
3	-0,101**	0,767***	1														
4	-0,14***	0,0415	0,359***	1													
5	-0,0630	0,0125	-0,0567	-0,099**	1												
6	-0,0754*	0,210***	0,162***	-0,0266	-0,0679*	1											
7	0,0196	0,0199	0,00246	-0,097**	0,0115	0,0168	1										
8	-0,086**	-0,14***	-0,00719	0,335***	0,089**	-0,18***	-0,088**	1									
9	0,218***	0,0846**	0,0449	-0,0758*	0,125***	0,0354	-0,0147	0,0569	1								
10	0,155***	0,0759*	0,0104	-0,17***	-0,0001	0,0527	0,00212	-0,31***	0,312***	1							
11	-0,15***	-0,0744*	-0,0193	0,127***	0,00965	-0,0768*	-0,0382	0,269***	-0,42***	-0,70***	1						
12	-0,0466	-0,101**	-0,0236	0,0988**	0,00386	-0,0655*	-0,081*	0,291***	-0,0605	-0,098**	0,136***	1					
13	-0,0674*	-0,0590	0,00123	0,116***	-0,0128	-0,0160	-0,12***	0,421***	0,0177	-0,13***	0,160***	0,34***	1				
14	0,0592	-0,0103	-0,0279	-0,0630	-0,0127	-0,0586	-0,0466	-0,0660*	0,160***	0,0386	0,0103	0,07*	0,07*	1			
15	0,0288	-0,00112	0,00163	-0,0157	-0,0561	0,267***	0,102**	-0,23***	0,185***	0,113***	-0,092**	-0,18***	-0,25***	-0,03	1		
16	-0,0539	0,0795*	0,0574	0,0512	0,0930**	-0,0238	-0,102**	-0,103**	0,172***	-0,0743*	0,0520	-0,070*	0,06	0,06	-0,006	1	
17	0,0410	-0,0145	0,0179	0,0216	-0,0411	-0,00655	-0,00145	0,0293	-0,0296	-0,096**	0,0762*	-0,04	0,003	-0,02	-0,030	-0,029	1

(2) Üst Yönetimindeki Kadınların Oranı (ÜstYönetimKadınOranı); (3) Üst Yönetimde Kadınların Yer Alması (Kadınvarmiyokmu); (4) Üst Yönetimdeki Toplam Üye Sayısı (ÜstYönetimBüy); (5) Yönetim Kurulunda Yer Alan Bağımsız Üyelerin Oranı (YKBağımsız); (6) Yönetim Kurulundaki Kadınların Oranı (YKKadın); (7) Yönetimde İkililik (İkili); (8) İşletme Aktif Büyüklüğünün Logaritması (LnAktif); (9) İşletmenin Finansal Kaldırıcı (Kaldıraç); (10) işletmenin Zarar Raporlama Oranı (Kayıp); (11) İşletmenin Aktif Karlılık Oranı (ROA), (12) İşletme Yaşının Logaritması (LnYaş); (13) İşletmenin 4 Büyük Denetim Firması Tarafından Denetlenme Oranı(Big4); (14) İşletmenin Piyasa Değerinin Defter Değerine Oranı (PDDD); (15) İşletmenin Toplam Varlıklarının İçerisinde Stokların Oranı (Stoklar);(16) İşletmenin Toplam Varlıklarının İçerisinde Alacakların Oranı (Alacaklar); (17) İşletmenin Büyüme Hızı (Büyüme)* %90 GÜVENİLİR ***%95 GÜVENİLİR ****%99 GÜVENİLİR

Korelasyon katsayısı tablosuna baktığımız zaman üst yönetimde yer alan kadınların oranı (ÜstYönetimKadınOranı) ile üst yönetimde kadınların yer alması (Kadınvarmiyokmu), yönetim kurulunda yer alan kadınların oranı (YKKadın) arasında sırasıyla %76,7 ve %21 pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Üst yönetimde yer alan kadınların oranı (ÜstYönetimKadınOranı), finansal kaldıraç (Kaldıraç), zarar raporlayan işletmelerin oranı (Kayıp), toplam varlıklar içerisinde alacakların oranını gösteren (Alacaklar) arasında sırasıyla %8,46; %7,59 ve %7,95 pozitif anlamlı ilişki mevcut iken, aktif büyüklüğün logaritması (LnAktif), aktif karlılık oranı (ROA), işletme yaşlarının logaritması (LnYaş) arasında sırasıyla -%14,5; -%7,44; -%10,1 negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Üst yönetimde kadınların yer aldığı (Kadınvarmiyokmu) ile üst yönetimde yer alan toplam üye sayısı (ÜstYönetimBüy) ve yönetim kurulunda yer alan kadın üye oranı (YKKadın) arasında sırasıyla %35,9 ve %16,2 pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Üst yönetimde yer alanların sayısı (ÜstYönetimBüy) ile yönetim kurulunda yer alan bağımsız üye oranı (YKBağımsız), yönetim ikili (İkili), finansal kaldıraç (Kaldıraç) ve zarar raporlayan işletmelerin oranı (Kayıp) arasında sırasıyla -%9,91; -%9,70; -%7,58 ve -17,5 negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Üst yönetimde yer alan üye sayısı (ÜstYönetimBüy) ile aktif karlılık oranı (ROA), işletme yaşlarının logaritması (LnYaş) ve bağımsız denetimin 4 büyük denetim kuruluşu tarafından gerçekleştirilmesi (Big4) arasında sırasıyla %12,7; %9,88 ve %11,6 pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Üst yönetimde yer alan üye sayısının fazla olduğu işletmelerde ikiliğe daha az rastlandığı, bağımsız üye sayısının az olduğu ve bağımsız denetimlerin 4 büyük denetim firması tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir.

Yönetim kurulunda yer alan bağımsız üye oranı (YKBağımsız) ile yönetim kurulunda yer alan kadınların oranı (YKKadın) arasında -%9,91 negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Yönetim kurulunda yer alan bağımsız üye oranı (YKBağımsız) ile aktif büyüklüğün logaritması (LnAktif), işletme yaşlarının logaritması (LnYaş) ve bağımsız denetimin 4 büyük denetim kuruluşu tarafından gerçekleştirilmesi(Big4) arasında sırasıyla %12,7, %9,88 ve %11,6 pozitif anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Yönetim kurulunda yer alan kadınların oranı (YKKadın) ile aktif büyüklüğün logaritması (LnAktif) ve aktif karlılık oranı (ROA) arasında sırasıyla -%18,7 ve -%7,68 negatif anlamlı ilişki mevcut iken toplam varlıklar içerisindeki stokların oranı (Stoklar) ile %2,67 pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Yönetim kurulunda kadınların oranının yüksek olduğu işletmelerde aktif büyüklüğün ve aktif karlılık oranının düşük olduğu ve toplam varlıklar içerisinde stokların oranının fazla olduğu görülmektedir.

Yönetimde ikilik (İkili) ile aktif büyüklüğün logaritması (LnAktif), işletme yaşlarının logaritması (LnYaş), bağımsız denetimin 4 büyük denetim kuruluşu tarafından gerçekleştirilmesi (Big4) ve toplam varlıklar içerisindeki alacakların oranı (Alacaklar) arasında sırasıyla -%8,80; -%8,12, -%12,2 ve -%10,2 negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Yönetimde ikilik (İkili) ile toplam varlıklar içerisindeki stokların oranı (Stoklar) ile %10,2 pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Yönetim kurulu başkanı ile işletmenin en üst noktasında yer alan CEO/Genel Müdürün aynı kişi olmasını ifade eden yönetimde ikiliğin olduğu durumda işletmenin aktif büyüklüğünün, işletme yaşlarının ve toplam varlıklar içerisinde alacakların oranının düşük olduğu ve toplam varlıklar içerisinde stokların oranının fazla olduğu ayrıca bağımsız denetimin 4 büyük denetim firmasından farklı bir denetim firmasının gerçekleştirdiği görülmektedir.

İşletme büyüklüğünü temsil eden aktif büyüklüğün logaritması (LnAktif) ile zarar raporlayan işletmelerin oranı (Kayıp), büyüme hızını temsil eden piyasa değerinin defter değerine oranı (PDDD), toplam varlıklar içerisindeki stokların oranı (Stoklar) ve toplam varlıklar içerisindeki alacakların oranı (Alacaklar) arasında sırasıyla -%31,3; -%6,6; -%23,8 ve -%10,3 negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Buna karşılık işletme aktif karlılık oranı (ROA), işletme yaşlarının logaritması (LnYaş) ve bağımsız denetimin 4 büyük denetim kuruluşu tarafından gerçekleştirilmesi (Big4) arasında sırasıyla %26,9; %29,1 ve %42,1 pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Aktif büyüklüğü yüksek olan büyüme hızlarının düşük olduğu, işletmelerin bağımsız denetimlerinin 4 büyük denetim firması tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir.

Finansal kaldıraç oranı (Kaldıraç) ile zarar raporlayan işletmelerin oranı (Kayıp), büyüme hızını temsil eden piyasa değerinin defter değerine oranı (PDDD), toplam varlıklar içerisindeki stokların oranı (Stoklar) ve toplam varlıklar içerisindeki alacakların oranı (Alacaklar) arasında sırasıyla %31,2; %16; %18,5 ve %17,2 pozitif anlamlı ilişki tespit edilirken, işletme aktif karlılık oranı (ROA) ile -%42,9 negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Borçlanma oranı yüksek olan işletmelerin aktif karlılık oranlarının düşük olduğu, toplam varlıkları içerisinde stokların ve alacakların oranının yüksek olduğu ayrıca yılı zararlarla kapamalarına rağmen büyüme hızlarının yüksek olması işletmenin borçlanarak yatırım yaptığı ve bir önceki yıla göre büyüme oranının yüksek olduğu sonucuna ulaşabiliriz.

Zarar raporlayan işletmelerin oranı (Kayıp) ile toplam varlıklar içerisindeki stokların oranı (Stoklar) arasında %11,3 pozitif anlamlı ilişki tespit edilirken, işletme aktif karlılık oranı (ROA), işletme yaşlarının logaritması (LnYaş), bağımsız denetimin 4 büyük denetim kuruluşu tarafından gerçekleştirilmesi (Big4), toplam varlıklar içerisindeki alacakların oranı (Alacaklar) ve bir önceki yıla göre ortalama büyüme oranı (Büyüme)

arasında sırasıyla -%70,5; -%9,80; -%13,9; -%7,43 ve -%9,63 negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Bir önceki yıla göre zarar raporlayan işletmelerin yaşlarının küçük olduğu, büyüme hızlarının düşük olduğu, toplam varlıkları içerisinde stokların oranının yüksek olduğu, bağımsız denetimlerinin 4 büyük denetim firması tarafından gerçekleştirilmediği ve alacakların oranının düşük olduğu görülmektedir.

İşletme aktif karlılık oranı (ROA) ile işletme yaşlarının logaritması (LnYaş), bağımsız denetimin 4 büyük denetim kuruluşu tarafından gerçekleştirilmesi (Big4) ve bir önceki yıla göre ortalama büyüme oranı (Büyüme) arasında sırasıyla %13,6; %16 ve %7,62 pozitif anlamlı ilişki mevcut iken, toplam varlıklar içerisindeki stokların oranı (Stoklar) arasında -%9,26 negatif ilişki tespit edilmiştir. Aktif karlılık oranı yüksek olan işletmelerin bir önceki yıla göre büyüme oranının pozitif olduğu, bağımsız denetimlerinin 4 büyük denetim kuruluşu tarafından gerçekleştirildiği aynı zamanda toplam varlıklar içerisindeki stokların oranının düşük olduğu görülmektedir.

İşletme yaşlarının logaritması (LnYaş) ile bağımsız denetimin 4 büyük denetim kuruluşu tarafından gerçekleştirilmesi (Big4), büyüme hızını temsil eden piyasa değerinin defter değerine oranı (PDDD) arasında sırasıyla %34 ve %7,15 pozitif anlamlı ilişki mevcut iken, toplam varlıklar içerisindeki stokların oranı (Stoklar) ve toplam varlıklar içerisindeki alacakların oranı (Alacaklar) arasında sırasıyla -%18,6 ve -%7,03 negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Buradan hareketle işletme yaşlarının yüksek olduğu işletmelerde bağımsız denetimin 4 büyük denetim firması tarafından gerçekleştirildiği, büyüme hızlarının yüksek olduğu, toplam varlıklar içerisinde stokların ve alacakların oranı ise düşük olduğu görülmektedir.

Bağımsız denetimin 4 büyük denetim kuruluşu tarafından gerçekleştirilmesi (Big4) ile büyüme hızını temsil eden piyasa değerinin defter değerine oranı (PDDD) arasında %7,55 pozitif anlamlı ilişki tespit edilirken, toplam varlıklar içerisindeki stokların oranı (Stoklar) arasında -%25,4 negatif anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buradan hareketle bağımsız denetimlerini 4 büyük firma tarafından gerçekleştiren işletmelerin büyüme hızlarının yüksek olduğu ve toplam varlıkları içerisinde stokların oranının düşük olduğu söyleyebiliriz.

Çalışmada, en küçük kareler yöntemi kullanılarak tahmin yapılmıştır. Aşağıdaki tabloda tahmin sonuçları yer almaktadır.

3.5.3 Hipotezlerin Testi

Aşağıdaki hipotezlerin testlerine ilişkin olarak iki adet tablo sunulmuştur. Tablo 3 ilk hipotezin testine ilişkin sonuçları vermektedir. İlk hipotez, üst yönetimde kadın var mı yok mu değişkeni üzerinden kurulmuştur. Tablo 4 ikinci hipotezin testine ilişkin sonuçları vermektedir. İkinci hipotez ise üst yönetimdeki kadınların oranı üzerinden kurulmuştur. Aynı zamanda her iki tabloda üst yönetimin büyüklüğüne ilişkin üçüncü hipotez de yer almaktadır. Üç hipotezi test ederken firmaya özgü finansal karakteristikler kontrol değişkeni olarak kullanılmış aynı zamanda firmaların yönetim kurullarında kadınların yer alması ve ikilik her durumda kontrol değişkeni olarak yer almıştır.

Tablo 3 Hipotezlerin Testi 1

DEĞİŞKENLER	(1) DA Katsayılar (Standart Hata)	(2) DA Katsayılar (Standart Hata)	(3) DA Katsayılar (Standart Hata)
Kadınvarmıyokmu	-0,0165** (0,00761)	-0,0210*** (0,00689)	
ÜstYönetimBüy	-0,00138* (0,000729)		-0,00199*** (0,000673)
YKBağımsız	-0,00127 (0,0380)	0,00512 (0,0359)	0,000326 (0,0380)
YKKadın	-0,0688*** (0,0266)	-0,0612** (0,0262)	-0,0786*** (0,0262)
İkili	-0,00124 (0,0114)	2,4405 (0,0114)	-0,00233 (0,0114)
LnAktif	-0,00577* (0,00307)	-0,00813*** (0,00284)	-0,00506* (0,00306)
Kaldıraç	0,128*** (0,0203)	0,131*** (0,0200)	0,124*** (0,0203)
Kayıp	0,0147 (0,0112)	0,0174 (0,0110)	0,0138 (0,0112)
ROA	0,000308 (0,000588)	0,000698 (0,000566)	0,000266 (0,000589)
LnYaş	0,000122 (0,0104)	0,000834 (0,0103)	0,000665 (0,0104)
Big4	-0,00634 (0,00829)	-0,00733 (0,00806)	-0,00624 (0,00830)
PDDD	7,0305 (0,000909)	0,000385 (0,000912)	0,000112 (0,000910)
Stoklar	-0,0281 (0,0329)	-0,0434 (0,0325)	-0,0212 (0,0328)
Alacaklar	-0,0786*** (0,0293)	-0,0881*** (0,0285)	-0,0796*** (0,0293)
Büyüme	0,00588 (0,00592)	0,00411 (0,00596)	0,00574 (0,00593)
Yıl Etkisi	Evet	Evet	Evet
Sabit	0,221*** (0,0662)	0,258*** (0,0629)	0,205*** (0,0658)
Gözlem	954	954	954
R-Kare	0,125	0,112	0,121
Standart hatalar parantez içinde sunulmuştur. *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1			

Tablo 4 Hipotezlerin Testi 2

DEĞİŞKENLER	(1) DA Katsayılar (Standart Hata)	(2) DA Katsayılar (Standart Hata)	(3) DA Katsayılar (Standart Hata)
ÜstYönetimKadınOranı	-0,0229 (0,0248)	-0,0309 (0,0247)	
ÜstYönetimBüy	-0,00192*** (0,000677)		-0,00199*** (0,000673)
YKBağımsız	0,00191 (0,0381)	0,0148 (0,0380)	0,000326 (0,0380)
YKKadın	-0,0734*** (0,0268)	-0,0731*** (0,0269)	-0,0786*** (0,0262)
İkili	-0,00209 (0,0114)	0,000194 (0,0114)	-0,00233 (0,0114)
LnAktif	-0,00540* (0,00308)	-0,00835*** (0,00292)	-0,00506* (0,00306)
Kaldıraç	0,125*** (0,0204)	0,133*** (0,0203)	0,124*** (0,0203)
Kayıp	0,0141 (0,0112)	0,0159 (0,0113)	0,0138 (0,0112)
ROA	0,000285 (0,000590)	0,000389 (0,000591)	0,000266 (0,000589)
LnYaş	0,000153 (0,0104)	-0,000399 (0,0105)	0,000665 (0,0104)
Big4	-0,00636 (0,00830)	-0,00535 (0,00833)	-0,00624 (0,00830)
PDDD	9,3605 (0,000911)	0,000130 (0,000914)	0,000112 (0,000910)
Stoklar	-0,0249 (0,0331)	-0,0343 (0,0331)	-0,0212 (0,0328)
Alacaklar	-0,0786*** (0,0294)	-0,0890*** (0,0292)	-0,0796*** (0,0293)
Büyüme	0,00567 (0,00594)	0,00542 (0,00596)	0,00574 (0,00593)
Yıl Etkisi	Evet	Evet	Evet
Sabit	0,214*** (0,0666)	0,256*** (0,0652)	0,205*** (0,0658)
Gözlem	954	954	954
R-Kare	0,121	0,114	0,121
Standart hatalar parantez içinde sunulmuştur. *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1			

Tablo 3 te ilk olarak test değişkeni olarak üst yönetimde kadın yer alıp almaması ile üst yönetim büyüklük incelendiğinde 1.sütunda 2 tane test değişkenini aynı anda regresyona tabi tuttuğumuzda elde ettiğimiz sonuç üst yönetim takımı içerisinde kadın olması ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar arasında negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir (-0,0165**). Aynı zamanda üst yönetim büyüklüğü ile kar yönetiminin göstergesi olan isteğe bağlı tahakkuklar arasında negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir (-0,00138*). Elde edilen bu sonuçlar üst yönetimde yer alan kadınların daha az riske katlanmak istediklerinden yöneticiler tarafından gerçekleştirilebilecek kar yönetimi uygulamalarını azalttığını göstermektedir. Ayrıca yönetim takımı ne kadar büyük ise kar yönetiminin o kadar azaldığı görülmektedir. Tablo 4 te test değişkeni olarak, üst yönetim büyüklüğü ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar arasında negatif anlamlı ilişki tespit edilirken (-0,00192***), üst yönetimde yer alan kadın üyelerin oranı ile negatif anlamsız ilişki tespit edilmiştir (-0,0229). Bu durumda işletmelerin üst yönetiminde kadının yer alması kar yönetimi uygulamalarını azaltmakta fakat üst yönetimde yer alan kadınların sayısının artmasının kar yönetimi uygulamalarını etkilemediği görülmektedir.

Tablo 3 te ayrıca 2.sütunda kontrol değişkenleri sabit kalmak şartıyla sadece üst yönetimde kadın olup olmaması durumu test edilmiştir. Ve benzer sonuçlar elde edilmiştir (-0,0210***). 3.sütunda kontrol değişkenleri sabit kalmak şartıyla sadece üst yönetim büyüklüğünün kar yönetimi üzerine etkisi test edilmiş ve benzer sonuçlar elde edilmiştir (-0,00199***). Tablo 4 te test değişkeni olarak sadece kadın oranı ve üst yönetim büyüklüğü ayrı ayrı kullanıldığı zaman ise 2.sütunda kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar ile üst yönetimde yer alan kadın oranı arasında negatif anlamsız ilişki tespit edilirken (-0,0309), 3.sütunda ise negatif anlamlı sonuçlar elde edildi (-0,00199***).

Kontrol değişkenlerini ele aldığımız zaman Tablo 3 ve Tablo 4 incelendiğinde 3 modelde de yönetim kurulundaki kadın üyelerin oranı ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar arasında negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir (-0,0688***, -0,0612**; -0,0786***; -0,0734***; -0,0731***; -0,0786***). Bu yönetim kurulundaki kadınların etkin kontrol gözetimi sağlayarak kar yönetimi uygulamalarını azalttığına ilişkin bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

İşletmenin aktif büyüklüğünün logaritmasını ele aldığımız zaman Tablo 3 ve Tablo 4 incelendiğinde 3 modelde de işletmenin aktif büyüklüğünün logaritması ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar arasında negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir (-0,00577*; -0,00813***; -0,00506; -0,00540*; -0,00835***; 0,00506*). Elde edilen sonuçlar ile işletmenin aktif büyüklüğü arttıkça kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkukların azaldığı görülmektedir.

İşletmenin borçlanma oranını gösteren kaldıraç oranı ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar Tablo 3 ve Tablo 4 incelendiğinde 3 modelde de aralarında pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir (0,128***; 0,0131***; 0,124***; 0,125***; 0,133***; 0,124***). Elde edilen sonuçlar ile işletmeler borç sözleşmelerine ilişkin şartları yerine getirmek için karlarını yönettikleri görülmektedir.

İşletmenin toplam varlıkları içerisinde alacakların oranı ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar Tablo 3 ve Tablo 4 te incelendiğinde 3 modelde de aralarında negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir (-0,0786***; -0,0881***; -0,0796***; -0,0786***; -0,0890***; -0,0786***). Bu durum işletmelerin ticari alacaklarındaki artışın kar yönetimi uygulamalarını azalttığını göstermektedir.

Kontrol değişkenlerini ele aldığımız zaman Tablo 3 ve Tablo 4 incelendiğinde işletmenin en üst noktasında yer alan CEO/Genel Müdürün aynı kişi olmasını ifade eden yönetimde ikilik durumu ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar arasında 1.sütunda negatif fakat anlamsız ilişkiye rastlanılmıştır

(-0,00124; -0,00209). Teorik olarak yönetimde ikilik olduğu durumlarda yönetim kurulu başkanı ile işletmenin en üst noktasında yer alan CEO/Genel Müdürün aynı kişi olmasında dolayı kar yönetimi uygulamalarına sık rastlanılması beklenirken elde edilen sonuç yönetimde ikiliğin olması durumunda kar yönetimi uygulamalarının azaldığına işaret etmektedir, fakat anlamsız ilişki mevcuttur.

Yılsonunda zarar raporlayan işletmelerin oranı ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar arasında Tablo 3 ve Tablo 4 te her üç sütunda pozitif fakat anlamsız ilişkiye rastlanılmıştır (0,0147; 0,0174; 0,0138; 0,0141; 0,0159; 0,0138). Sonucumuz anlamsız çıkmasına rağmen işletmelerin yılsonunda zarar raporlamaları kar yönetimi uygulamalarını arttırdığına işaretir.

İşletmenin performansını temsil eden aktif karlılık oranı ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar arasında Tablo 3 ve Tablo 4 incelendiğinde her üç sütunda da pozitif fakat anlamsız ilişkiye rastlanılmıştır (0,000308; 0,000698; 0,000266; 0,000285; 0,000389; 0,000266). Sonucumuz anlamsız çıkmasına rağmen işletmelerin aktif karlılıklarının artması ile kar yönetimi uygulamalarının arttığı sonucuna ulaşabiliriz.

İşletme yaşlarının logaritması ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar arasındaki Tablo 3 ve Tablo 4 incelendiğinde pozitif fakat anlamsız ilişkiye rastlanılmıştır (0,000122; 0,000153). Sonucumuz anlamsız çıkmasına rağmen işletmelerin yaşlarının artması ile kar yönetimi uygulamalarının arttığı sonucuna ulaşabiliriz.

4 büyük denetim firması tarafından denetlenen işletmelerin oranı ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar arasında Tablo 3 ve Tablo 4 te her üç sütunda negatif fakat anlamsız ilişkiye rastlanılmıştır (-0,00634; -0,00733; -0,00624; -0,00636; -0,00535; -0,00624). Sonucumuz anlamsız çıkmasına rağmen işletmelerin bağımsız denetiminin 4 büyük denetim firmaları tarafından gerçekleştirildiğinde kar yönetimi uygulamalarının azaldığı sonucuna ulaşabiliriz.

Büyüme hızını temsil eden piyasa değerinin defter değerine oranı Tablo 3 ve Tablo 4 te her üç sütunda da pozitif fakat anlamsız ilişki tespit edilmiştir (0,00073; 0,000385; 0,000112; 0,000936; 0,000130, 0,000112). Sonucumuz anlamsız çıkmasına rağmen işletmenin büyüme hızı arttıkça kar yönetimi uygulamalarının arttığı görülmektedir.

Toplam varlıklar içerisinde stokların oranı ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar arasında Tablo 3 ve Tablo 4 te her üç sütunda da negatif fakat anlamsız ilişkiye rastlanılmıştır (-0,0281; -0,0434; -0,0212; -0,0249; -0,0343;-0,0212). İşletmelerin stoklarının artması ile kar yönetimi uygulamalarının azaldığı sonucuna ulaşabiliriz.

İşletmelerin bir önceki yıla göre ortalama büyüme oranı ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar arasında Tablo 3 ve Tablo 4 te incelendiğinde her üç sütunda da pozitif fakat anlamsız ilişki tespit edilmiştir (0,00588; 0,00411; 0,00574; 0,00567; 0,00542; 0,00574). Sonucumuz anlamsız çıkmasına rağmen bir önceki yıla göre büyüyen işletmelerde kar yönetimi uygulamalarının arttığı sonucuna ulaşabiliriz. Yönetim kurulu başkanı ile işletmenin en üst noktasında yer alan CEO/Genel Müdürün aynı kişi olmasında dolayı kar yönetimi uygulamalarına sık rastlanması beklenirken elde edilen sonuç yönetimde ikiliğin olması durumunda kar yönetimi uygulamalarının azaldığına işaret etmektedir, fakat anlamsız ilişki mevcuttur.

4. SONUÇ

Kar yönetimi; işletmenin finansal performansı hakkında finansal tablo kullanıcılarının, yatırımcılarının ve finansal tablo analistlerinin beklentilerinin karşılamak, borçlanma maliyetlerini düşürmek, daha az vergi ödemek, buldukları sektördeki yasal düzenlemelerin baskısını hafifletmek ve gümrük kotalarından yararlanmak için, yöneticiler ise primlerini ve kendilerine yapılan sermayeye dayalı ödemeleri maksimize etmek istemelerinden dolayı genel kabul görmüş muhasebe standartları, ilkeleri ve yasal düzenlemelerdeki esnekliklerden ve eksiklerden yola çıkarak muhasebe gerçeği yansıtmayan finansal tabloların finansal tablo kullanıcılarına sunulmasıdır. Gerçeği yansıtmayan finansal raporlar, hisse senetlerine yatırım yapan yatırımcıların zarara uğramalarına ve finansal piyasaya olan güvenlerinin sarsılmasına neden olmaktadır.

Çalışmamızda daha önce yapılan çalışmalardan farklı olarak üst yönetimde kadın mevzuu ve üst yönetimin büyüklüğü ile kar yönetimi arasındaki ilişki bir takım kontrol değişkenleri kullanılarak test edilmiştir. Borsa İstanbul'da 2008-2015 yılları arasında işlem gören 954 işletme/yıl veriden yararlanarak üst yönetimde kadınların yer almasının ihtiyari tahakkuklara nasıl yönde etki edeceği test edilmeye çalışılmıştır. Kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar, 3 adet bağımsız değişken ve 13 adet kontrol değişkenine ilişkin sonuçlar ele alınmıştır.

Elde edilen sonuçlar; işletmenin üst yönetiminde kadın oranı arttıkça kar yönetimi azaldığı fakat anlamlı bir ilişki olmadığı yönündedir. Yapılan birçok çalışma kadınların daha az riske maruz kalmak istemelerinden kar yönetimine başvurmadığı yönünde bulgular sunmaktadır. Bu çalışmada da bu bulguları destekleyici sonuçlar elde edilmiştir.

Aynı zamanda, üst yönetimde yer alan bağımsız üye ve üst yönetim kadın üye oranı arttıkça işletmelerde kar yönetimi uygulamaları azalmaktadır. Üst yönetim büyüklüğü sadece üst yönetimdeki üye sayısının artması olarak değil, aynı zamanda üst yönetimde yer alan bağımsız üyelerin artması nedeniyle önemlidir. Bağımsız üyeler yöneticilerin, işletme sahiplerinin kendi çıkarlarını gözeterek şekilde karlar raporlayıp raporlamadığını tespit ederek tarafsız ve doğru kararlar vermektedir.

Çalışmamızda işletmenin aktif büyüklüğünün logaritması, toplam varlıkları içerisinde alacakların oranı ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar arasında negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. İşletmenin aktif büyüklüğü arttıkça kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkukların azaldığı, ticari alacaklarındaki artışın ise kar yönetimi uygulamalarını azalttığını göstermektedir. 4 büyük denetim firması tarafından denetlenen işletmelerin oranı ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar arasında negatif fakat anlamsız ilişkiye rastlanılmıştır. Sonucumuz anlamsız çıkmasına rağmen işletmelerin bağımsız denetiminin 4 büyük denetim firmaları tarafından gerçekleştirilmesi durumunda kar yönetimi uygulamalarının azaldığı sonucuna ulaşabiliriz. Yapılan çalışmalarda göz önüne alındığında tanınmış denetim firmalarının itibarını zedelememek ve kötü itibar ile müşterilerini kaybetmemek için kar yönetimi uygulamalarını engellediği görülmektedir. Ayrıca çalışmamızda işletme yaşlarının yüksek olduğu işletmelerde bağımsız denetimin 4 büyük denetim firması tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir.

İşletmenin borçlanma oranını gösteren kaldıraç oranı ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar arasında, pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar ile işletmeler kredi sağlayan kurumlar ile görüşmelerinde borç sözleşmelerine ilişkin şartları yerine getirmek için karlarını yönettikleri görülmektedir. İşletmenin performansını temsil eden aktif karlılık oranı ile kar yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar arasındaki pozitif fakat anlamsız ilişkiye rastlanılmıştır.

Yönetim kurulu başkanı ile işletmenin en üst noktasında yer alan CEO/Genel Müdürün aynı kişi olmasını ifade eden yönetimde ikiliğin olduğu durumlarda kar yönetimin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklara daha az başvurulduğu gözlemlenmiştir.

Konu ile ilgili daha önceki yapılan çalışmalar incelendiğinde İkililik ile kar yönetimi arasında pozitif ilişkinin olduğu belirten çalışmalar olmakla beraber negatif veya ilişkinin olmadığını belirten çalışmalara da rastlanılmıştır.

Çalışmada kısıtlar mevcuttur. Sektör olarak sadece imalat sektörü kullanılmıştır. Farklı sektörler de çalışmaya dahil edilerek çalışma genişletilebilir. Aynı zamanda, üst yönetim sadece büyüklük ve cinsiyet açısından ele alınmıştır. Üst yönetim takımının eğitim düzeyi, yaşı, deneyimi gibi bir takım demografik faktörler de kullanılarak araştırma genişletilebilir. Farklı kar yönetimi ölçüm yöntemleri kullanılarak da çalışma detaylandırılabilir.

KAYNAKÇA/BİBLİYOGRAFYA

Adıgüzel, Hümeysra, (2008): ‘‘Muhasebe Literatüründe Kazanç Yönetimi Teknikleri’’, *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, Sayı 11(1), s. 64-72.

Ağca, Ahmet-Önder, Şerife, (2016): ‘‘İşletmelerde Kar Yönetimi ve Kurumsal Yönetim Yapıları Arasındaki İlişki: BIST Üzerine Bir Uygulama’’, *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, Sayı 47, s. 23-42.

Akyel, Nermin-Karaca, Nermin, (2015): ‘‘Bağımsız Denetim Açısından Etik ve Yaratıcı Muhasebe Uygulamaları’’, *ISMMMO Mali Çözüm Dergisi*, Sayı 72, s. 246.

Aren, Selim, (2003): *Yöneticilerin Kar Yönetimi İle İlgili Tutumları ve İMKB’de Bir Uygulama*,(Doktora Tezi),Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze s. 13-16

Aren, Selim, (2009): ‘‘Yönetim Değişikliği ve Finansal Rapor Manipülasyonları’’, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, Cilt 10, Sayı 1, s. 3

Avşarlıgil, Nuri, (2010): *Finansal Tabloların Manipülasyonunda Yaratıcı Muhasebe Uygulama Teknikleri ve Beneish Modeli İle Bir Uygulama*, (Yüksek Lisans Tezi),Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Isparta, s. 80

Ayarlıoğlu, Mehmet Akif, (2007): *Kar Yönetimi Uygulamaları ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda Test Edilmesi*,(Doktora Tezi),Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Ankara, s. 59

Aygün, Davut, (2013): ‘‘Yaratıcı Muhasebe Stratejileri’’, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, Sayı8(2), s. 54-56.

Aygün, Mehmet-Aysel Akçay, (2015): ‘‘Firma Büyüklüğü ve Borçlanmanın Kar Yönetimi Üzerindeki Etkisi’’, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, s. 57-67

Aygün, Mehmet-Sayın, Cem - Öztürkçü Akçay, Aysel, (2014/4): ‘‘Yönetim Kurulu ve Kar Yönetimi Arasındaki İlişki: Borsa İstanbul Üzerine Bir İnceleme’’, *MÖDAV*, s. 59-69

Aygün, Mehmet-İç, Süleyman, (2010):‘‘Genel Müdürün Aynı Zamanda Yönetim Kurulu Üyesi Olması Firma Performansını Etkiler mi?’’, *MUFAD*, s. 196-200

Banderlipe, M.R.S. (2009), ‘‘The Impact of Selected Corporate Governance Variables in Mitigating Earnings Management in the Philippines’’, *DLSU Business & Economics Review* 19.1, s. 17-27

Bayırlı, Rıdvan, (2006): *Yaratıcı Muhasebe, Etik, Firma Değeri ve Örnek Bir Uygulama*, (Doktora Tezi),Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe Finansman Bilim Dalı, Ankara, s. 33-96

Belot, François-Serve, Stephanie, (2015): ‘‘Do Women Engage In Less Earnings Management Than Men?:The Case Of Privately Held French Smes’’, Electronic Copy Available At: [Http://Ssm.Com/Abstract=2603771](http://Ssm.Com/Abstract=2603771), s. 1-32

Bergstresser, Daniel- Philippon, Thomas, (2006): ‘‘CEO İncentives And Earnings Management’’, *Journal of Financial Economics*, 80(3), s. 511-519

Bezirci, Muhammet-Karaman, Nebi Salih, (2015): ‘‘Muhasebe Kayıt Sürecindeki Manipülasyonların Neden ve Sonuç İlişkisinin Değerlendirilmesi’’, *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Sayı 29, s. 218

Canbulut, Gonca, (2008): *Finansal Bilgi Manipülasyonu ve Bir Örnek Uygulama*, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, s. 36-70

Cengiz, Selim-Dilsiz, M. Şükrü-Aslanoğlu, Suphi, (2016): ‘‘Kar Dağıtım Politikasının Kazanç Yönetimi Uygulamaları Üzerindeki Etkisi’’, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, s. 41

Cengiz, Selim-Gör, Yusuf- Terzi, Serkan, (2016): ‘‘ Kurumsal Yönetim ve Kazanç Yönetimi Arasındaki İlişki: Borsa İstanbul’da İşlem Gören Şirketler Üzerine Uygulama’’, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICAFR 16 Özel Sayısı*, s. 758.

Cheng, Qiang-Warfield, Terry, (2005): ‘‘Equity Incentives And Earnings Management’’, *Equity Incentives And Earnings Management*, 80(2), s. 441-476.

Citak, Nermin, (2009): ‘‘Yaratıcı Muhasebe Hileli Finansal Raporlama Mıdır?’’, *İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Mali Çözüm Dergisi*, Sayı 91, s. 83

Cornett, Marcia Millon-McNutt, Jamie John-Tehrani, Hassan, (2009): ‘‘The Financial Crisis, Internal Corporate Governance, And The Performance Of Publicly-Traded U.S. Bank Holding Companies, *Journal of Corporate Finance*, Sayı: 15, s. 412-430

Çetinel, Tuğba, (2016): *Kazanç Yönetiminin Firmaların Piyasa Değeri Üzerine Etkisi: BİST Firmalarına Yönelik Uygulama*, (Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Nevşehir, s. 16

Dağlar, Hüseyin-Pekin, Sait, (2011): “Kurumsal Yönetim İle Finansal Tablo Manipülasyonu Arasındaki İlişki: İMKB Kurumsal Yönetim Endeksi’nde Yer Alan Şirketlerde Bir Araştırma” *İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Mali Çözüm Dergisi*, s. 25-26

Demir, Volkan-Bahadır, Oğuzhan, (2007): “Muhasebe Manipülasyonu Yöntemler ve Teknikler”, *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı 84, s. 108

Desai, A.-Kroll, M.-Wright, P., (2003): “CEO Duality, Board Monitoring, and Accounting Performance: A Test of Competing Theories”, *Journal of Business Strategies*, 20, 2, s. 137-155.

Du, Xingqiang-Lai, Shaojuan-Pei, Hongmei, (2016): “Do Women Top Managers Always Mitigate Earnings Management? Evidence from China”, *China Journal of Accounting Studies*, Sayı 4, No3, s. 308-338.

Duman, Haluk, (2010): *Kamunun Aydınlatılması İlkesi Kapsamında Kazanç Yönetimi Uygulamalarının Finansal Raporlama Kalitesi ve Şirket Performansı Üzerine Etkisi: İMKB’ de Bir Uygulama*, (Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı, Konya, s.73-93

Eralp, Bora, (2017): “Yaratıcı Muhasebe Kapsamında Halka Arz Seferberliği”, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 15, Sayı 2, s. 4-51

Erol, Mikail-Aslan, Muhsin, (2016): ‘‘Muhasebe Manipulasyon Yöntemlerinden Agresif Muhasebe ve Bir Uygulama’’, *Muhasebe ve Denetim Bakış*, Sayı 49, s. 22

Fındık, Hakkı-Öztürk, Erkan, (2016): ‘‘Finansal Bilgi Manipulasyonunun Beneish Modeli Yardımıyla Ölçülmesi: BIST İmalat Sanayi Üzerine Bir Araştırma’’, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1, s. 488-489

Gacar, Anıl, (2012): ‘‘Ekonomik Krizler Sonrası Yaşanan Şirket İflasları ve Yaratıcı Muhasebe İlişkisi’’, *İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Mali Çözüm Dergisi*, s.75

Gavious, Ilanit-Segev, Einav-Yosef, Rami, (2012): ‘‘Female Directors And Earnings Management İn High-Technology Firms’’, *Pacific Accounting Review*, Sayı 4, No 1, s. 4-32

Guidry, Flora-Leone, Andrew J.-Rock, Steve,(1999): ‘‘Earnings-Based Bonus Plans And Earnings Management By Business-Unit Managers’’, *Journal of Accounting and Economics*, No 26, s. 113-142

Gulzar, M. Awais-Wang, Zongjun, (2011):‘‘Corporate Governance Characteristics and Earnings Management: Empirical Evidence from Chinese Listed Firms, *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, Sayı 1, No 1, s. 133-151

Jaggi, Bikki-Leung, Sidney-Gul, Ferdinand, (2009): ‘‘Family Control, Board Independence And Earnings Management: Evidence Based On Hong Kong Firms’’, *Journal Account Public Policy*, Sayı 28, s. 281-300

Kabadayı, Nurcan, (2010):*Kazanç Yönetimi Konusunda Etik Değer Anlayışının Araştırılması*,(Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı, Konya, s. 48-54

Kara, Suat-Sakarya, Şakir-Aksu, Melek, (2016): ‘‘Beneish Modeli İle Kazanç Manipülasyonunun Tespit Edilmesi: BİST Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Uygulama’’, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 2, 2016, s.14

Katkat, Münevver, (2010):*Muhasebede Vergi Yönünden Denetimin Kayıt Dışı Ekonomi Üzerindeki Başarısı*, (Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Erzurum, s. 113

Khuong, Nguyen Vinh-Thu, Phung Anh-Thao, Dinh Thi Thu, (2017): ‘‘The Effect of Top Executive Gender on Accrual Earnings Management: Sample Analysis of Vietnamese Listed Firms’’, *WNU Journal Of Science: Economics and Business*, Sayı 33, No 2, s. 26-37

Kıllı, Mustafa-Evci, Samet,(2017):‘‘Muhasebe Manipülasyonlarının Tespitinde Kullanılan Modeller’’, *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, s. 69-72

Kızıl, Cevdet-Çelik, İsmail Erkan-Akman, Vedat-Şenel, Sevda, (2016): ‘‘Yaratıcı Muhasebe Yöntemleri ve Finansal Bilgilerin Manipülasyonu: Profesyonel Muhasebe Meslek Mensupları Üzerinde Örnek Bir Uygulama’’, *BUSB*, 9(1), s. 4

Kurşunel, Fahri-Büyükşalvarcı, Ahmet-Alkan, Alper Tunga, (2005): ‘‘İşletmelerde Kazanç Yönetimi Uygulamalarının Arka Planı’’, *Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, s. 174-177

Kurtaran, Ayten Turan, (2013): ‘‘Türkiye’deki İlk Halka Arzların İlk Getirileri İle Uzun Dönem Fiyat Performansları Arasındaki İlişkinin Analizi’’, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, s. 186

Küçükkocaoğlu, Güray-Benli, Yasemin Keskin-Küçüksözen, Cemal, (2007): ‘‘Finansal Bilgi Manipülasyonunun Tespitinde Yapay Sınır Ağı Modelinin Kullanımı’’, *İMKB Dergisi*, Cilt 9, Sayı 36, s.4

Küçüksözen, Cemal, (2004): *Finansal Bilgi Manipülasyonu: Nedenleri, Yöntemleri, Amaçları, Teknikleri, Sonuçları ve İMKB Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, s. 66-254

Lam, Tin Yan-Lee, Shu Kam, (2008): ‘‘CEO Duality And Firm Performance: Evidence From Hong Kong, Corporate Governance’’, *The International Journal Of Business In Society*, Sayı 3, s. 299-316

Lobo, Gerald J.-Zhou, Jian, (2001): ‘‘Disclosure Quality and Earnings Management’’, *Asia-Pacific Journal of Accounting and Economics*, V8 (1), s. 1-20

Memiş, Mehmet Ünsal-Çetenak, Emin Hüseyin, (2012): ‘‘Kurumsal Yönetimin Kazanç Yönetimi Uygulamaları Üzerine Etkisi: İMKB’de İşlem Gören Şirketler Üzerine Uygulama’’, *Çanakkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 21, Sayı 3, s. 207-221

Mohammad, Muslim Har Sani-Rashid, Hafiz Majdi Abdul-Shawtari Fekri Ali Mohammed, (2012): ‘‘Corporate Governance And Earnings Management In Malaysian Government Linked Companies’’, *Asian Review Of Accounting*, No 20, s. 241-258

Na, Kyunga-Hong, Jooyeon, (2017): ‘‘CEO Gender And Earnings Management’’, *The Journal Of Applied Business Research*,, No 33/2, s. 297-308.

Nguyen, Tri Tri-Duong, Chau, Narendran, Sunitha (2016) ‘‘Using the profile of CEOs to detect earnings management’’, Electronic Copy Available At: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2883503, s. 1-60.

Ocak, Murat, (2013): *Kurumsal Yönetişim Bileşenlerinin Tahakkuk ve İşlem Esaslı Kar Yönetimi Üzerine Etkileri ve Bir Uygulama*, (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, İstanbul, s. 51-103

Ocak, Murat-Arıkboğa, Dursun, (2017): ‘‘Kurumsal Yönetişim Bileşenlerinin Tahakkuk Esaslı Kâr Yönetimi Üzerine Etkileri: Bağımsız Üyelerin ve Kadın Üyelerin Önemi’’, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt 46, Sayı 1, s. 99

Ocak, Murat, (2016): ‘‘Kâr Yönetimi, Bağımsız Denetim Görüşü ve Denetim Firması Değişimi Arasındaki İlişkiler: Borsa İstanbul İmalat Sektörüne Yönelik Bir Araştırma’’, *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 7, Sayı 3, s. 90

Ocak, Murat-Güçlü, Fırat Coşkun, (2014): ‘‘Muhasebe Manipülasyonu: Hile, Yaratıcı Muhasebe, Kâr ve İzlenim Yönetimine İlişkin Kavramsal Çerçeve’’, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, Sayı 3, s. 128

Önder, Şerife, (2012): *İşletmelerin Kar Yönetimi Uygulamalarında Kurumsal Yönetim Yapılarının Etkisi: İMKB Üzerine Bir Uygulama*, (Doktora Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Kütahya, s. 10-47

Önder, Şerife-Ağca, Ahmet, (2013): ‘‘Toplam Tahakkuk Modelleri İle Türkiye’de Kar Yönetiminin Ölçülmesi: İMKB’de Yer Alan İşletmeler Üzerine Ampirik Bir Araştırma’’, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Eyi 2013 Özel Sayısı*, s. 36-45

Özcan, Murat, (2007): *Kar Yönetimine İlişkin Etik Yargı Farklılıkları*, (Doktora Tezi), Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Gebze, s. 13-17

Özden, Vildan Evrim Altuk, (2013): *Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Kar Yönetimine Etkisi: Bağımsız Denetçilerin Alguları Üzerine Bir Araştırma*, (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı, İstanbul, s. 39

Özden, Vildan Evrim Altuk-Ataman, Başak, (2014): ‘‘Kar Yönetimi ve Yöntemleri’’, *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, Cilt 11, Sayı 42, s. 14.

Özer, Gökhan-Özcan, Murat, (2013): ‘‘Kar Yönetimi Uygulamaları Karşısında Öğretim Elemanları, Meslek Mensupları ve Denetçiler Arasındaki Etik Yargı Farklılıkları’’, *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, Sayı 8(31), s. 5161

Penii, Emilia-Vahamaa, Sami, (2010): ‘‘Female Executives and Earnings Management’’, *Managerial Finance*, Sayı 36, No 7, s. 629-645.

Sakarya, Şakir-Koçak, Zeliha Sünbül, (2016): ‘‘Kazanç Kalitesi ve Yönetiminin İşletmelerin Finansal Performansı Üzerine Etkisi: İSO 500 İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma’’, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt 23, Sayı 3, s. 735

Sarkar, Jayati-Sarkar, Subrata-Sen, Kaustav, (2014): ‘‘Board of Directors and Opportunistic Earnings Management: Evidence from India, *Journal Of Accounting, Auditing & Finance*, s. 514-551

Sercu, Piet-Bauwhede, Heidi Wander-Willekens, Marleen, (2016): ‘‘Earnings Management And Debt’’, 2016, https://lirias.kuleuven.be//123456789/120984/1/afi_0619.pdf

Süer, Ayça Zeynep, (2004): *Muhasebe Uygulamalarında Enron Vak’ asının Yeri ve Önemi ve Ülkemiz Muhasebe Uygulamaları Üzerindeki Etkisi*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Muhasebe Bilim Dalı, İstanbul, s. 34-37

Temiz, Hüseyin-Acar, Merve-İpçi, Mustafa Ömer, (2016): ‘‘Reel Sektör ve Finans Sektöründe Kar Yönetimi Uygulamaları: Literatür Taraması’’, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Cilt 18, Sayı 1, s. 247

Türk, Murat- Arslan, Mihriban Coşkun,(2017): ‘‘Yöneticileri Yaratıcı Muhasebe Uygulamalarına İten Nedenler ve Bir Şirket Örneği’’, *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, Sayı 3(3), s. 93

Uluslan, Hikmet-Doğan, İbrahim, (2008): ‘‘Muhasebe Politikası Seçimi: Pozitif Muhasebe Teorisi ve Ekonomik Belirleyiciler-Ampirik Bir Çalışma’’, *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 26, Sayı 1, 2, s. 230-231

Varıcı, İdris-Er, Bünyamin, (2013): ‘‘Muhasebe Manipülasyonu ve Firma Performansı İlişkisi: İMKB Uygulaması’’, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, Cilt 13, Sayı 1, s. 44-45

Warner, Jerold B.-Watts, Ross L., (1988): ‘‘Stock Prices And Top Management Changes’’, *Journal Of Financial Economics*, 20, s. 461-492

Wei, Zuobao-Xie, Feixue, (2016) ‘‘CFO Gender and Earnings Management: Evidence from China’’, *Review of Quantitative Finance and Accounting*, Sayı: 46, s. 881-905

Yağbasan, Barış Yaşam, (2010): *Hileli Finansal Raporlama Aracı Olarak Yaratıcı Muhasebe ve Bir Uygulama*, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı, Konya, s. 30

Yaşar, Alparslan, (2011): *Bağımsız Dış Denetim Kalitesinin Kar Yönetimi Üzerine Etkisi: İMKB’de Kayıtlı İşletmeler Üzerine Bir Uygulama*, (Doktora Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Adana, s. 28-148

Yavuzarslan, Seda-Kalmış, Halis, (2016): ‘‘İşletmelerin Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Kar Yönetimi Üzerindeki Etkisi ve Borsa İstanbul A.Ş. Şirketleri Üzerinde Bir Uygulama’’, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt 14, Sayı 27, s. 363-364

Yayla, Hilmi Erdoğan, (2006): *Güç ve Yetki İlişkilerinin Muhasebe Bilgisi Kararları Üzerindeki Etkisi: Türkiye’deki Özel Hastaneler Üzerine Yapısal Bir Model Önerisi*, (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Ankara, s. 175

Yurdakul, Hüseyin, (2014): *Kar Yönetimi ve Borsa İstanbul Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma*, (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı, Kasım, s. 30-137

Zouari, Zeinep-Lakhal, Faten-Nekhili, Mehdi, (2015): ‘‘Do CEO Characteristics Affect Earnings Management? Evidence From France’’, *International Journal of Innovation and Applied Studies*, Sayı 12, No 4, s. 801-819

